

KÖZÉPKORI KRÓNIKÁINK

TARTALOM

Előszó helyett: Kucsora Ibolya írása elé

Kucsora Ibolya: Föltehetően a magyar ősgeszta János Jelenések könyvének szerkezetére épült

Bevezetés

A szerző

A történet szemlélet

Egy kikerülhetetlen forrásmű

Kik is azok a szkíták tulajdonképpen?

Civitas Diaboli

Civitas Dei

Az idő szekerén

„Én vagyok az igazság és az élet”

„Egy ember által jött a halál, egy ember által jön a holtak föltámadása is”

Összegzés

Kucsora Ibolya: Adalékok a székely szó eredetéhez

Előszó helyett: Kucsora Ibolya írása elé

Bár ez alábbi írás itt tökéletes rendben és teljes körűen kifejtett, mégis előzetest írunk hozzá, pár gondolatot arról, ahogyan a tanulmány illeszkedik a Kárpát-medencei eredetünk és folytonosságunk elméletébe. Eszerint – emlékezzünk rá! – a magyarságnak *kettős műveltsége*, kettős kultúrája van: Az *egyik*, a régebbi és Kárpát-medencei eredetű ősi népi műveltség, amelynek hordozói itt jöttek létre, alakultak ki igen régóta, s ez hatott a többi európai műveltségre, és bizonyos korai európai szerteágazó hatáson túl (amikor a vonaldíszes kerámia népéből lettek a szlávok, germánok, görögök, etruszkok) még a Kárpátokon túl is elterjedt ez az ősi magyarelőd népesség. A *másik* az uralkodói vagy hatalmi műveltség, kultúra, mely jóval későbbi e tájon, és az uralkodó rétegé volt, s ez vette fel a keresztény jegyeket. Óhozzá tartozott a keresztény középkorban a bibliai szereplőkhöz való mennél közelebbi viszony felmutatása, ill. ábrázolása. Az alsó réteg műveltsége viszont tartalmilag volt keresztény, és ezzel megvalósítva annak kettősségét is: a mellérendelő tant és az alárendelő egyházi hierarchiát polgári szinten. De akkor a kettő egybefonódott. Ugyanakkor csakis a hatalmi réteg nyúlt az Ószövetség felé, az alsóbb réteg nem. Nem volt rá szüksége, mert a vallása maga tanítás volt.

Akik, mint Kucsora Ibolya, beleásták magukat a bibliai hagyományba, amely a középkori keresztény eszmei közösséget, annak is irányítói feladatokat ellátó, azaz meghatározó rétegét jellemezték, vele együtt észreveszik az eléggé zavaró késői fejleményt, ami nem a középkori keresztény felfogást, hanem az újkori nézőpontot érvényesíti, és már csak az ószövetségi önmagukban vett összefüggéseket vetíti vissza, adja a krónikaíróink szájába – meghamisítva ezzel a valóságos összefüggéseket. És e felfogás nem is tud mit kezdeni a magyar néprajzzal igazán, tehát Ipolyiékkel, pedig az legalább annyira fontos, – tehát a népi műveltségi összetevő elemzése, – mint a hatalmi ág eredet-tudatának és hatalmat megokoló, törvényesítő magyarázatának ismerete.

A mellérendelő gondolkodású-nyelvű és műveltségű magyarság Kárpát-medencei eredete és folytonossága tehát megerősíti, hogy minden gesta, különösen az első változat, az Ósgesta, annak idején a vezetők céljaira íródott, mert ők már a római katolikus egyházon keresztül meg akartak felelni a követelményeknek, ha tetszik: a divatnak. Ezért a bibliai kapcsolódás, megerősítés. A Biblia azonban nem történeti forrás. Hogy azzá tegyük, ahhoz külön szótárt kell alkalmazni amint erről Barbara Thiering munkái beszámolnak. Nem könnyű, de nem is lehetetlen, s részletes Biblia-ismeret esetén érdemes ezt alkalmazni. S annál inkább, mert csak hasonló módon, azaz igen nagy megszorításokkal és átalakításokkal szabad az ósgesztát is történeti forrásnak tekinteni. S ugyanígy tettek a krónikaíróink is, akik ismerték ezt a szótárt, mivel benne voltak a hatalomban, ismerték érdekét és akkor bevett érvelési módját, eszközeit a történetírásban.

Az ósgesztát valójában tehát felkérésre írták, és ezért a meglévő neveket igyekeztek annak szellemébe beiktatni, – de ez nem jelent valóságot. Valóságot jelenthet Árpád katonáinak a származása, de nem a népé, amit Regino is úgy jellemez: „nem nevezik meg magukat”. A székely név kelthet ugyan kánaáni és egyéb kapcsolatokat is, de ez nem azt jelenti, hogy valóban onnan van. Még számtalan etimológia is létezik, legvalószínűbb, hogy a sicle, a sarló neve, amivel ők arattak. A szkíta név szétterülésének az elemzése is egységes gondolattá sűríthető. S mindebből látható: ez az alábbi anyag hatalmas adathalmaz, amihez az átfogó szemléletet leginkább a magyar folytonosságunk kérdésköre biztosíthatja. Kitekintéssel olyan további, életbevágóan fontos kérdéskörökre is, melyeknek a jelentőségére csak mostanában, a

viszonylag szabad kutatás időszakában döbbenünk rá, megértve az elmélet terén régen ellenünk működők ki sem mondott hivatkozási alapjait.

Részleteiben szükséges tehát elemezni és meghatározni – amint a Kárpát-medencei magyar folytonosság elmélete javasolja, – a hódító katonanépet és a velük együtt beköltöző földműves állattenyésztőket, valamint a sokat emlegetett „meghódított népet,” amely utóbbi valójában a Kárpát-medence magyarul beszélő őslakosságát jelenti. Őket tehát nem hódították meg, hanem ők voltak, akik behívták a katonatörzset védelmül. Igen, igaz: azok a „kunok” nem igazi kunok voltak, mert azok még egy évszázadig nem jelentek meg Európában, hanem azok valójában a uar-chonok (várkonyok), azaz a Kárpát-medencei őslakosok – avar fedéssel. Bár egyelőre még nem kell erőltetni más őslakosok megnevezését (pl. palócok, székelyek, esetleg jobbágyok stb.), csak majd ha ez irányú további kutatások megerősítik ezt, akkor folytathatjuk erről a gondolkodást.

Ebben a körben hoz tehát az alább következő mű újat nyújt, új elméletet: ez vitathatatlanul beilleszkedik a magyarság valódi őstörténetébe. Ugyanakkor azok a bizonyára szintén nem kevésbé érdekes következmények, amiket ez az elmélet jelenthet, még ezutáni értelmezéseket igényelnek, és reményeink szerint majd kapnak is. Hiszen ezáltal a magyar királyi hatalom és a magyar uralkodó réteg európai megkülönböztetett hatása és szerepköre tekintetében is sok minden a helyére tehető majd, megmagyarázható a szent királyaink hivatástudata, sőt még az ellenük megvalósított erőteljes ellenhatások, gyilkos hajlamok megnyilvánulásai is a nyugati uralkodói körök részéről. Továbbá a bibliai keresztény gyökerek illeszkedése a magyar eredet és történelmi fejlemények kérdéskörébe, sőt a kettős műveltség kérdéskörének az a vonatkozása is, hogy a mi kereszténységünk képes volt egyezésbe kerülni a népi műveltséggel. Mindez a hatalmi kultúra jellegzetességeként kezelendő, és nem pontosan történeti adatforrásként. Szinte kodifikált a magyar szöveg is, nemcsak a bibliai. A Biblia kódolása azt jelenti, hogy csak a beavatott szemnek nyújtja a történeti forrás természetét. Azaz hasonlóan ahhoz, esetleg még magyar-magyar szótárt is lehetne készíteni, hogy megfejtsük, mi mit jelent a valóságban krónikáinkban. A kereszténység saját kodifikációja is érdekes persze önmagában. S különösen a kettő egyesülése, tehát a kódolt hatalmi és a keresztény információk együtt alkották a középkori történelmet, küzdelmet, és annak egyfajta eldölését, megoldását jelentették az újkori fejlemények, amikor sikerült az információk birtokában előnyökre szert tenniük egyes embercsoportoknak, népeknek.

Az alábbi munka tehát szerzőjének belépést jelent azok társaságába, akik népünk eredetét és jellegzetességeit, történelmi szereplésének igazságait kutatják. Amellett, hogy üdvözljük az eredményeit, szerzőjét további erőfeszítésekre biztatjuk, ha ennyire világosan látja a maga által felfedezett területet. S reményteli, hogy ez az alább közölt írás számos megállapításában olyan dolgokat közöl, amik a Kárpát-medencei magyar eredet elméletét, felfogását igazolják, támasztják alá. Sőt a kissé szétesőnek látszható anyagot épp e vonal teszi egységessé. A magyar nép kettősségének, a kettős műveltségnek (kettős kultúrának) a gondolatát kell itt tehát tekintetbe venni, a még további gondolkodás érdekében is.

dr. Darai Lajos

Kucsora Ibolya:
Föltehetően a magyar ősgeszta János
Jelenések könyvének szerkezetére épült

Bevezetés

A magyar történetírás az ősgesztával kezdődik. Ez a mű, mely Hóman Bálint kutatásai alapján Szent László korában 1091 körül keletkezett, elveszett. Megkísérelték rekonstruálni, ám az, hogy pontosan mit tartalmazott, mind a mai napig eldöntetlen kérdés.

Tudós körökben az az általánosan elterjedt vélemény, hogy Anonymus éppúgy merített belőle motívumokat, mint az az V. István-kori krónikás, akinek művét a hun történettel Kézai bővítette tovább.¹ Az ősgesztából a Képes Krónika is tartalmaz részleteket. Úgy tűnik azonban, hogy a különböző krónikák egyes állításai egymásnak ellent mondanak. Ebben a tanulmányban megvizsgáljuk a talán legszembetűnőbbet: Anonymus szerint a magyarok Jáfet fia Magóg leszármazottai. Kézai Simon a Jáfet véreből származó Thana fiát, a Ménrót nevű óriás vadászt teszi meg a magyar nép ősapjává. Ugyanakkor a Budai Krónikában és a Pozsonyi Krónikában Ménrót neve helyett Nimród szerepel. „Enéh Nimród v. Ménrót felesége s a hunnok (hungarusok) és a magyarok hőrosz epinomuszának, Hunor- és Magornak anyja.”² Mivel a mondában kiváló szerepe van a szarvasnak, az az álláspont alakult ki, hogy Enéh tulajdonképpen nem más, mint a mitikus szarvasünő. Az Enéh szó a szarvas egyik ősi, indoeurópai nevéből származik.³

Arra a kérdésre, hogy valójában tényleg egymásnak ellentmondanak-e ezek az állítások, csak akkor tudunk lelkiismeretes választ adni, ha megkíséreljük fölvázolni az ősgeszta szerkezetét.

A szerző

A kezdődő keresztény magyar kultúrát, ami magában foglalja a történetírást is, az Egyház határozta meg.

A Bencés-rend működése és megalapítása Magyarországon a keresztény hit térhódításával van összefüggésben. Benedek-rendiek többen már Géza fejedelem alatt is jöttek, ők voltak az első ide érkező szerzetesek. Géza fejedelem pártfogásába vette az országban szétszórtan működő Benedek-rendi szerzeteseket, számukra Pannonhalmán 996-ban kolostort és kápolnát építtetett. Ez volt Magyarországon az első szerzetes testület. Géza halála után fia, István 1002-ben kiadott adománylevelében a pannonthalmi kolostornak megadta mindazon jogokat, melyekkel a híres Monte-Cassino-i kolostor bírt. Közéjük tartozott, hogy a monostor apátja jóllehet nem püspök, saját területén mégis püspöki joghatalmat gyakorol és közvetlenül a római pápának nincsen alávetve. Ugyanezen adománylevélben kapta a pannonthalmi monostor Somogy megyének tizedét is, melyet Szt. István Kupa legyőzése alkalmából fogadalomként az említett monostornak felajánlott. Ezenkívül István még négy Benedek-rendi apátságot

¹ Vö.: A magyarok elődeiről és a honfoglalásról. Gondolat, Budapest 1986. 129. old.

² PALLAS N. L.: *Ene c.sz. (Rövidítések: KBL = Keresztyén Bibliai Lexikon, SZIT = Szent István Társulat, PALLAS N.L. = Pallas Nagy Lexikona, HAAG = Haag Lexikon, c.sz. = címszó.)*

³ Jelképtár: *Szarvas c. sz. – Helikon, 2000*

alapított; a pécsváradit, bakonybélit, szalavárit és a Szt. Ipolyról nevezett Zobor-hegyit. A Pallas Nagy Lexikona az említettekén kívül felsorol húsz, XI. században épült apátságot, majd sorra veszi azokat, amelyek a XII. és a XIII. század elején keletkeztek. Annyi bizonyos, hogy I. István hatalmas birtokokat adományozott a bencéseknek, és ezt tették utódai is. I. László – aki levelezésben állt a Monte-Cassino-i Bencés Apátsággal, és a rend alapítójának, Szent Benedeknek ereklyéit Magyarországra kérte, – különösen pártfogolta őket; előbb testvére, Géza, utóbb ő maga is Bencés Apátságot alapított.⁴

Mindebből arra következtetünk, hogy az ősgesztát Benedek-rendi szerzetes írta, vagy a rend szerzetesei írták.

A történet szemlélet

A középkori egyházi történet szemlélet Szent Ágostonnak (354-430) tanaira épül. Szent Ágoston a paulinizmus megújítója és folytatója. Pál szerint „a törvény az Ótestamentum, az evangélium az Újtestamentum. A kettő között nemcsak idői különbséget lát, – előbb volt a törvény korszaka s azután jött, annak lejártával az új, – hanem érték különbséget is, annyira, hogy igazán csak az Újszövetséget tartja Szentírásnak.”⁵ „Én vagyok az alfa és az ómega (a kezdet és a vég) – mondja az Úr, az Isten, aki van, aki volt és aki eljő, a Mindenható.” Más szavakkal: a világtörténelem kiindulópontja, központja és végcélja maga Jézus Krisztus.⁶ Ennek megfelelően a 11. század második felében írt ősgesztája az Újszövetségre épülhetett, és az Ószövetségből származó „Jáfet fia” megjelölést valószínűleg nem tartalmazta. A zsidóság életében oly nagy szerepet játszó nemzetségtáblázatot az Újszövetség elveti: „Ezek haszontalanok és hiábavalók” (Tit 3,9). Csak Jézus esetében tesz kivételt (Mt 1,1-17 és Lk 3,23-38), noha hangsúlyozza, hogy Krisztusnak nincs sem apja, sem anyja, sem nemzetsége, sem napjainak kezdete, sem életének vége.” (Zsid 7,3, 7,6.)⁷

Szent Ágoston elmélete szerint „a látható világ két hatalomnak: Isten országának és az ördög országának a harctere: Civitas Dei – Civitas Diaboli. A Civitas Diaboli, amely Lucifer bukásával alakult meg, a bűnbeeséssel vette kezdetét a földön. Első polgára Kain; míg Ábel és Isten többi kiválasztottja a Civitas Dei tagja. Az ázsiai despota-uralkodókban, – Babilonban – és a római császárságban a Civitas Diaboli túlhatalomra jutott; s ekkor jelent meg Krisztus, hogy az Isten országát a földön újra alapítsa és biztosítsa. Ettől kezdve az ő egyháza képviseli a Civitas Dei-t és küzd győzelmes terjeszkedésben, belül és kívül egyaránt, az ördög országa ellen.

Minden nép, ahogy egyetlen is, e két nagy tábor valamelyikébe tartozik: előbbi polgárait a békesség, a magukkal, a világgal és Istennel való harmónia, utóbbiét a belső békétlenség, a környező világgal való viszálykodás, Isten és az ő törvényei elleni engedetlenség jellemzi. A Diabolus az idők vége előtt még egyszer minden erejét össze fogja szedni, hogy az Antikrisztus csalárd tevékenysége által támogatva az Isten Országát megdöntse. Az egyház azonban az övével győzedelmesen leveri ezt az utolsó kísérletet, a bűn mértéke betelik, és az utolsó ítélet napja az Isten gyermekeit megváltja az örök életre, míg a bűn gyermekei örök kárhozatra, a pokolba taszítatnak. Az emberiség történelmének egész tartalmát és értékét ennek meg-

⁴ Vö.: PALLAS N. L.: *Benedek rendiek c. sz.*

⁵ Vö.: Ravasz László: *Kis dogmatika. Református Zsinati Iroda, Bp. 1999. 61. old.*

⁶ SZIT-Biblia, *Jelenések könyve. Jegyzetek.*

⁷ Vö.: KBL: *Nemzedék, nemzetség c.sz.*

felelően egy dualisztikus földöntúli cél határozza meg, még pedig nemcsak az embereken, hanem mindenekelőtt magán az államon keresztül.”⁸

Ágoston tana „szoros összefüggésben áll a római birodalom omladozásával és az egyháznak a ‘barbár’ királyokkal való szövetségét készítette elő. A későbbiekben pedig a középkori keresztény államok berendezkedéséhez szolgált mintául.”⁹

A Jelenések Könyve keresztény apokalipszis. Fölfedezhető benne az a kettősség, amiről Szent Ágoston beszél: bár a sátán Isten hatalmas teremtménye, de hatalmas harc folyik Isten és a sátán, Isten angyalai és a sátán angyalai között. Az ősgeszta híven megtarthatta a Jelenések könyvének dualizmusát. A Jelenések könyvében Babilont, valamint Góg és Magóg népét a Gonosz oldalán találjuk, s a Gonosz erőivel szemben ott áll Krisztus, az egész történetnek Ura, aki biztos kézzel vezeti a világot terve megvalósítása, országa teljes érvényre jutása felé. Az ősgesztában Góg és Magóg, ill. Babilon – így együttesen – a magyarokra vonatkoztatva benne lehetett; a későbbi krónikákból fennmaradt Nimród név Babilonra utal (Ter 10,9.10–12). A gonosz őserők jó párjaként szerepelhetett a szarvas. Ókeresztény képeken gyakori, hogy együtt ábrázolják a szarvast a kereszttel, a kereszt pedig „az Emberfiának a jele az égen” (Mt 24,30), tehát Krisztus és a szarvas összetartoznak. Ez a szarvas jelenhetett meg az ősgesztában az egyházat s az egyik népréteget jelképezve a magyar államon belül. Miért éppen a Jelenések könyve szolgálhatott mintául?

Ágoston szerint az isten államának megtestesítője itt a földön az egyház, mely híd a mennyei birodalom felé. Az egyház közösségébe az ember a Krisztusban való hit és a keresztség révén épül be. Jézus alávetette magát Keresztelő János keresztségének, ennek következménye volt, hogy a Szentlélek szállt rá, és rajta is maradt (Jn 1,33). Ez a teofánia jelenti Jézus Messiásként való ünnepélyes beiktatását. Szent Ágoston és Aquinói Szent Tamás ebben a keresztségben a keresztény keresztség alapítását látta.

A Jelenések könyve szerzője Jánosnak nevezi magát. A hagyomány ezt a Jánost azonosította az ilyen nevű apostollal és a 4. evangélium szerzőjével. János apostolt Keresztelő Szent János tanítványának tartják.¹⁰ Keresztelő Szent Jánost apja, Zakariás a Messiás előfutáraként dicsőítette. A „Benedictus” annak a dicsőítő éneknek és jóvendülésnek a kezdő szava, amely a Szentlélekkel megtelt Zakariás ajkán fakadt, Keresztelő Szent János megszületése után (Lk 1,68–79). Az Újszövetségből az Egyház minden nap imádkozza a Benedictust. A latin Benedictus a Benedek név megfelelője.

Keresztelő Szent Jánosról az egzegéták föltételezik, hogy kapcsolatban állt az esszénusokkal. Az esszénusok az intertestamentális (az Ószövetség és az Újszövetség közötti) kor zsidóságának harmadik legjelentősebb vallási csoportját alkották, a Kr. e. 2. sz. közepétől az első zsidó háborúig terjedő korszakban. (Kr. u. 68). A qumráni szövegek hírt adnak a cádoki származású Igazság Tanítójáról, aki az esszénusok csoportjának létrejöttére és egész történetére nézve meghatározó jelentőségű volt. Többen úgy gondolják, hogy Cádoknak hívták Jeruzsálem istenének papját, mielőtt Izrael fiai elfoglalták Jeruzsálemet, ahol egy bizonyos Cedek nevű istenséget tiszteltek. Az izraeli királyok a jeruzsálemi papság örököseinek tekintették magukat. Erre utal a Zsolt 110,4 is. Az Újszövetségben a Zsidókhoz írt levél (5,6, 5,10; 6,20; 7) Jézusról szólva ismételt hivatkozik a Zsolt 110,4-re: „Te pap vagy mindörökké, Melkizedek rendje szerint.” A zsidókhoz írt páli levél Melkizideket Jézus tökéletes előképeként állítja elénk. Ezt az ígét az ősegyház krisztológiai szempontból értelmezte.

⁸ Magyar Művelődéstörténet I. köt., Szilágyi: *Irodalmunk kezdetei*. 440. old.

⁹ Gecse G.: *Vallástörténet*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest 1980. 127. old.

¹⁰ HAAG: *János apostol c.sz.*

Egy szabin nemzetiségű férfi, Nursiai (Szent) Benedek, szül. 480-ban, közösséget szervez. Megfogalmazza a közösség reguláját, melynek minden sora mértéktartást, bölcsességet, emelkedettséget sugároz. A regula eredete vitatott. Egyesek szerint Nursiai Szent Benedek műve, mások szerint nem más, mint egy már meglévő regula adaptációja, melyet a „Mester regulája” néven ismerünk. „Egy zsidó esszénus szekta regulájáról volna szó?” – teszi fel a kérdést Louis Charpentier A templomos lovagok titkai c. művében. Nursiai Szent Benedek miután megalapítja Monte-Cassino-i kolostorát, „olyan tevékenységbe kezd, amellyel a mindenkori keresztény civilizáció alapját teremti meg; egy többnyire tűzben és vérben álló, barbárok és keresztények dúlta vidéken gyűjteni és megszerezni kezdi azokat az ókori kéziratokat, melyeket a fiatal egyház – ‘aki nem velünk, az ellenünk’ elve alapján – többnyire megsemmisített. Megteremti tehát az azóta is töretlenül fennmaradt tudós bencés hagyományt.” (Charpentier ugyanott.)

Egy kikerülhetetlen forrásmű

Az ősgeszta szerkesztésénél megcsorított lehetett, hogy Regino prümi apát (megh. 915-ben) világkrónikájában megemlékezett a magyarokról, és a magyarokat azonosnak vette a szkítákkal. Regino besorolásának nyilván nem szabadott ellentmondani, és támaszkodni sem lehetett rá, mert amit az apát a magyarokról írt, az a magyar királyt még századok múlva is igen érzékenyen érinthette. „Az Úr testet öltésének 889. évében a magyarok igen vad és minden szörnyetegnél kegyetlenebb népe, amelyről az azelőtti nemzedékek azért nem hallottak, mivel nevük sem volt, a szkíta tartományokból és ama mocsarak közül jött elő, amelyeket a Thanais kiáradásával mérhetetlenül kiterjesztett.” Regino a magyarokról szólva nem tartotta feleslegesnek ismertetni Szkítia fekvését és a szkíták életmódját, követve régi történetírók elbeszélését. Korábbi történetüket Justianusnak, az i. sz. II. században élő római történetírónak a szkítákról adott beszámolója alapján közli. Emlegeti a parthusokat, a bactriaiak országát, és az amazonokat. A szkíták őshazájának jellemzésére felhasználja még Paulus Diaconusnak „A longobárd nép eredetéről” írt művét is. A történeti rész után visszatér a jelenbe, majd a magyarokról szólva így folytatja: nem emberek, hanem vadállatok módjára élnek. Ugyanis állítólag nyers húst esznek és vért isznak; az embereknek, akiket elfognak, a szívét darabkákra vágva mintegy orvossággént felfalják, semmilyen könnyörület nem hatja meg őket, a kegyesség nem indítja meg szívüket.”¹¹

Föltételezzük, hogy az uralkodó magyar király megkövetelte a sorok „tudományos erejű” cáfolatát az ősgesztában; nyilván elvárta, hogy népét nagy múltra visszatekintő népként ábrázolja az írás.

Kik is azok a szkíták tulajdonképpen?

Első lépésben tisztázni kellett, kik is azok a szkíták tulajdonképpen. A kérdés megválaszolásához a szerző valószínűleg átnézte régi történetírók följegyzéseit is. Henri-Paul Eydoux, korunk ismert történésze kiemeli, hogy „az ókori történetírók a világ legrégibb népének mondták őket”.¹²

¹¹ Vö.: A magyarok elődeiről és a honfoglalásról: Regino évkönyve. Gondolat, Bp. 1986

¹² Vö.: Dr. Blaskovics József: A magyarok története. Léva, 1996. 367. old.

Az Ószövetségen nyugvó teológia a szkítákat „Jáfet fiaiként” tartja számon. A Bibliában Szem, Kám és Jáfet Noé fiai. A népek táblája, a Ter 11 tartalmazta lista a Közel-Kelet 70-73 népét, törzsét, városát és a szomszédos országokat ettől a három fiútól eredezteti. Összesztánk írója pap volt, tudta tehát, hogy „a bibliai népek táblája nem egyéb, mint földrajzi nevek egybekapcsolása a leszármazás egyfajta rendjének megfelelően.”¹³ Éppen ezért úgy gondolhatta, hogy Jáfet nevének is – amely annyit jelent, hogy szerteágazó – konkrét földrajzi helyet kell jelentenie. A Jud 2,25 arról tudósít, hogy Jáfet déli vidéke Kilikia földjén túl, Arábia mellett feküdt. Ez a hely nagyjából Palesztina déli részén lehet. S van is ott egy hasonló hangzású város, melyet görögül Joppenak, arabul Jaffának, héberül Jáfónak hívnak. Ezen a vidéken a Szentírás szerint Izrael fiainak honfoglalása előtt az óriásoknak számító anákok laktak. Ők voltak a térség bennszülöttei – Júda, ill. Kánaán őslakói. Ők azok a hatalmasok, akik eleitől fogva híres-neves emberek voltak (I. Móz 6,4). A Vulgata (Józs 15) szövege szerint leghíresebb emberük Ádám volt, az anakiták legnagyobbika. Mivel a Vulgata a Bibliának az a latin szövege, amely az Ólatin Bibliát váltotta föl, s 383-ban adták ki először, s majd a Vulgatát a Neovulgata szorította háttérbe, – ez a katolikus egyház hivatalos latin szentíráskiadása; aminek szövegén 1907 óta dolgoztak, – a középkori papoknak tehát a Vulgatát kellett használniuk.

Ekkor pedig szerzőnk a bibliai Jáfet alakját összevethette a görög Japetoszéval. E lehetőségre a Haag Lexikon hívja fel a figyelmet.¹⁴ Japetos a görög mitológiában az emberiség (egyik) ősatya. A titánok közé tartozik, tehát azok közé, akik az orphikusok szerint mind az emberiség bűnös ősei voltak. Ezeknek a Zeusszal és az istenekkel ellenségesen szemben álló titánoknak a bemutatása az emberi nem történetét készíti elő. Az első emberekkel állt szoros kapcsolatban Japetosz titán-nemzetsége, amit Hésziodosz úgy fest le, mintha csupa megbűntetett gonosztevő tömörült volna benne. Egyik fia, Atlasz – akit a hasonló nevű afrikai hegységgel azonosítottak – a világ nyugati peremén áll a Heszperiszek kertje: az Édenkert előtt. A másik fia, Prométheusz pedig a világ keleti peremén áll. Ők ketten úgy állnak szemben egymással, akár a Kaukázus és az Atlasz-hegység.¹⁵

Visszatérhetett az ószövetségi népek táblájához, Jáfetet Palesztina déli részén jelölve meg. Úgy értelmezhetette, hogy a népek táblájában az x fia y formula nép-mozgást jelent, ahol x a kiindulópontot, y a megtelepedés helyét adja. Jáfet két idősebb fiának, Gómernek és Magógnak a neve például ebben az esetben azt mutatja, hogy népmozgás történt Palesztina déli részéről a Kaukázus irányába, a Fekete-tenger és a Kaspi-tó közé. Nézzük meg a Hertz-Biblia jegyzeteit: „Gómer – kimmeriaiak a Kaspi-tó partján. Magóg: szkíták, akiknek lakhelye a Kaukázus lankáin volt.” Ebben a fölfogásban a Jáfet fia Madáj (ó-persa mada jelentése: középső ország) egy másik népmozgási irányt jelent Belső-Ázsia felé, amelynek során egy csoport valahol a Kaspi-tó alatt állapodhatott meg. A Jáfet fia Jáván annyit tesz, hogy az emberiség egy csoportja Palesztina déli részéről a Fekete-tenger alatt a Földközi-tenger partja mellett Európa felé vonult, s közben voltak, akik a Földközi-tenger mellett maradtak, s Kis-Ázsia nyugati partvidékén telepedtek le.

A népek táblájában a különben átok alatt álló Kám (Egyiptom földje) fiaiként Kánaán és három testvére – Kus (Etiópia), Micráim (Alsó- és Felső-Egyiptom), Put (Libya) – szerepel. A papi irat „Sem” fiait beiktatta „Kám fiai” és „Jáfet fiai” közé. Ezek: Elám (Babilóniától és a Perzsa-öböltől keletre elterülő ország neve), Asszúr, (AsszírIA) Arpachsád (?), Lúd (Lydiaiak

¹³ HAAG: *Őstörténet c.sz.*

¹⁴ Vö.: HAAG: *Jáfet c.sz.*

¹⁵ Kerényi Károly: *Görög mitológia. Madách. Bratislava 1977. 296. old.*

Kis-Ázsiában) és Arám (ennek területe Mezopotámiát, „a két folyam Aramját” is magába foglalta.)

Geszta írónk számára mindez azt jelenthette, hogy azok a népek, amelyekre az Ószövetség a „Jáfet fiai”, valamint a „Kám fiai” megjelölést használja, egy másik hagyomány értelmében a legszorosabban összetartoznak: a görög mitológia Japetos és Asia fiaiként szerepelteti őket; Asia talán földrajzilag „Ásia minor” azaz Kis-Ázsia lenne? Nem tudhatjuk ezt. Ásia, Japetosz felesége az, akitől Hérodotosz állítása szerint Ázsia a nevét kapta. „Az őshagyomány úgy tudja, hogy a szkíták a legrégebbi népek az emberek között, valamikor még a nagy hódító népek föllépése előtt övék volt egész Ázsia.”¹⁶ Annyi biztos, hogy az ázsiai népeket éppúgy, mint azokat, akik a Kaukázus felé vonultak, a középkori egzegéták szkítáknak tekintik. Talán a héber és a görög mitológia közös forrásában az erről a területről szétváló egész „gyermek-hadat” szkítáknak nevezhették? Így lenne értelme annak, hogy a szkíták a legrégebbiek az emberek között!

Ha vetünk egy pillantást az emberiség vándorlási irányát mutató nem bibliai tárgyú, korunkbeli történelmi térképre; meglepetéssel állapítjuk meg, hogy a térkép az emberiség vándorlását ugyan Afrikából indítja, de Palesztina déli részén – Jerikó közelében – tényleg szerteágazási csomópontot jelöl. Jerikó, eddigi tudásunk szerint a világ legrégebbi városa, ahol az ásatások során 8. évezredből való várfalak és kút maradványai kerültek elő.

Most ha az ószövetségi ósatyák, Sem, Kám és Jáfet fiainak neveit az egzegéták útmutatása alapján beírjuk egy üres térképbe, akkor egy hatalmas, kiterjesztett szárnyú sasféle madarat látunk, – mi ezt az alakzatot egyszerűség kedvéért a továbbiakban sasnak nevezzük, – feje a Kaukázus; a madár az egyik szárnyát a Fekete-tenger és a Földközi-tenger térségébe, másikat a Káspi-tenger és a Perzsa-öböl közé csapja ki, farok tollai pedig Egyiptomot és Líbiát takarják.

Mintha a sas térképre rajzolt alakja az első emberiség testben-lélekben való összetartozásáról szőtt képzet vetülete lenne. Mintha teste azt a földdarabot körvonalazná, amelyet a régi történészek az ősközösség által benépesített területnek véltek! Talán ez a madár röpítette a képzelet szárnyán az ősi emberiséget az egyik világból a másikba? Mindenesetre a későbbi idők során ezt az alakzatot osztották fel darabokra: Kámra, Szemre és Jáfetre.

Tényleg olyan, mintha ezt a népséget, – arról a földterületről, amelyet bírtak, mert az a magasból sasnak látszódott, – azok, akik a neveket osztották, egyszerűen sasnak nevezték volna el. (Olyanféle ellenvetéseket, hogy az ilyesmihez túlságosan magasról kell megnézni a tájat, például az ó-babiloni korból fennmaradt Etana-eposz ingat meg, melyben Etanával egy sas fölszáll a magasba. Az eposz Etana nézőpontjából a távolodó föld látványának élményszerű leírását adja.) Tehát ugyanúgy, ahogy pl. Appu város neve – melyet a mai Rász Ibn Hanival azonosítanak – összefüggésbe hozható annak a félszigetnek a formájával, amelyen Rász Ibn Hani fekszik. A város nevét az appum szóból származtatják a tudósok, melynek az akkád nyelvben jelentése: orr. Appu város lakóiról az i. e. 2. évezred második feléből való ugariti királyi palota levéltárában talált egyik ékírásos táblán esik szó.¹⁷ „A ‘szkolot’ szkíta szó, görögösítve (Hérodotosz, IV. 281). Általános nevükön a szkíták önmagukat nevezték így.”¹⁸ E szó eredeti értelmét talán az indoeurópai nyelvcsaládhoz tartozó szláv nyelvek adják vissza – a szkítákat általában indoeurópaiaknak tekintik; – sokol, pl. szlovákból fordítva annyi mint sólyom. A sas a sólyomalkatúak rendjébe tartozik, akár a saskeselyű, melyről azt mondják,

¹⁶ Nagy Képes Világtörténet I. kötet. 121. old.

¹⁷ Vö.: J. Klíma: Mezopotámia. Madách, Bratislava 1983. 77. old.

¹⁸ Vö.: Dr. Blaskovics: A magyarok története. Léva, 1996. 362. old.

hogy a legmagasabbra tud repülni a madarak közül. E népnév kezdetben az egész ősnépre vonatkozhatott. Később ez a szó egy ebből kiszakadt néptörzsekre korlátozódhatott. A „szkolot” szót Gosztanyi Kálmán a sumér szag+ul7+ud(utu) összetételéből vezeti le. „Sag” a. m. fej, az „ud” a. m. Nap, „Utu” sumérül napisten. Gosztanyi Kálmán megfejtése szerint a szag+ul7+ud(utu) a. m. „nap felé irányított fej”¹⁹ A saskeselyű a napisten jelképe volt. A sasnak a feje a térképen a szkíták első lakóhelyét, a Kaukázus környékét körvonalazza.

Mindenesetre Jáfet, azaz Palesztina déli része – egyetértésben mindazokkal, akik akkoriban úgy vélekedtek, hogy Palesztina a világ köldöke, – bekerülhetett a magyarok ősgeszájába origónak, hogy ott azon nyomban kettéágazzék: az egyik ága a Civitas Deit, másik ága a Civitas Diabolit jelentse.

Civitas Diaboli

Említettük, hogy a görög mitológiában Japetosz két fia, Atlasz és Prométheusz, szemben állnak egymással, akár az Atlasz-hegység és a Kaukázus. Atlasz a világ nyugati peremén áll, s a Heszperiszek kertje – amolyan Édenkert-féle – előtt, s övéi azok az oszlopok, melyek elválasztják az eget és a földet, Prométheusz áll a világ keleti peremén. Bár a Biblia szerint Keleten van a Paradicsom (Ter 2,8), „a középkori írásokban és a patrisztikus irodalomban, például Hippolütosz írásaiban, gyakran leszögezik, hogy az Édenkert, – ahonnan az első emberpár elűzetett, – nyugaton volt található.”²⁰

Kain, – a Civitas Diaboli első polgára, – Ádám és Éva fia, testvérének meggyilkolása után az Édentől Keletre telepedett le. (Ter 4,16). Sineár őslakói, a város- és toronyépítők, Keletről érkeztek. (vö.: Ter 11,1) A Sineár megnevezés alatt Mezopotámiát kell érteni, azon pedig a két folyamnak, a Tigrisnek és Eufrátesznek között. Már a történelem nagyon korai időszakában különbséget tettek Mezopotámiának északi és déli része között. Északi része Akkád (sumérul: uri) déli része Sumer (sumérul: hengi).²¹ A „sumér” megnevezés Dél-Mezopotámiának csak szemita szövegekben előforduló neve; innét a sumér népnév, azokra vonatkozik, akik a történeti idők kezdetén Mezopotámia déli részén játszottak szerepet.

Ősgesztánk szerzője ekképp gondolkodott: régi történetírók följegyzéseire hivatkozva állíthatjuk, hogy a szkíták a legrégebbiek az emberek között. A nagy tudású Regino kijelentését, miszerint a magyarok elődei a szkíták, igaznak kell elfogadnunk. A Biblia azon állítását, hogy Mezopotámia őslakói kelet felől, tehát arról a helyről érkeztek, ahol a szkíták laktak, senkinek sincs joga megkérdőjelezni. Ezen felül Mezopotámia déli részének „hengi” neve kísértetiesen hasonlít a „hungar”, ill. a szláv „vengr” megnevezéshez: ez az a szó, amivel a magyarokat az európai népek általában illetik. Mindezek alapján legalábbis nem tekinthető kizártnak, hogy a magyaroknak vérségi közük lehet azokhoz, akik Mezopotámia déli részét benépesítették.

A „hengi” szóval az író akkor találkozhatott, amikor azokat a műveket nézte át, amelyek kiegészítő anyagul szolgáltak a Biblia kortörténeti rajzához. Ilyenek pl. Josephus Flavius írásai, aki Contra Aquinem c. polemikus művében több részletet közöl az egyiptomi Manetho, és Béroszosz történeti műveiből. Béroszosz Bél templomának babiloni papja volt, aki Nagy

¹⁹ Vö.: Dr. Blaskovics uo. old.

²⁰ Marie-Luise von Franz: Archetípusos minták a mesékben. *Édesvíz*, 1998 65. old.

²¹ Vö.: HAAG: *Sumér*, ill. *Babilónia c.sz.*

Sándor uralkodása alatt született, és háromkötetes krónikát írt *Babyloniaca* (*Khaldaika*) címen. Régi szerzőktől való följegyzéseket a keresztény Euszebiosz munkáiban is lehetett találni.

Azaz megszületett a „dicső múlt” leírásának terve. Ez a gondolatmenet jól összeegyeztethető volt azzal a későbbi, rabbinisztikus elképzeléssel, amely a magyarokat Jáfet unokája, Gómer fia Togorma ivadékai között tartja számon. A Pallas nyilván régi egzegéták útmutatása nyomán írja, hogy „a Bibliában Örményország Thorgomának hívatik”.²² Tehát Togormá azt a népséget jelenti, amely Örményország területét elsőként benépesítette. Dél-Babilon őslakói keletről indultak el, – azaz a Káldi-féle Biblia magyarázata szerint – „Örményország keleti részéről a déli Babilonba” (1 Móz 11,2). Togormá testvére Askenáz. A Hertz Lexikon írásmagyarázata az „Askenáz” szóhoz az „Akkad, Askuzá” kiegészítést fűzi. Ők az Ararát szomszédságának őslakói, a Haag egyszerűen szkítáknak nevezi őket.

(Megjegyezzük, hogy Rawlinson (1810-1884), aki az asszirológia úttörőjének számít, – talán a régi történetírók hatása alatt, – még a suméket babilóniai szkítáknak nevezte. De az igazság az, hogy arra a kérdésre hogyan és honnan jutottak el a sumérek Mezopotámiába, a tudomány ma még nem tud biztos feleletet adni.)

A kaldeusok neve alatt az ókor is, a középkor is az egész mezopotámiai hagyatékot értette.²³ A héberek szent könyveiben föllelhető mondák, amelyek a teremtésről, a vízözönről, az óriásokról vagy a Bábel tornyáról szólnak, eredeti formájukban, értsd: erkölcsi tartalom nélkül Kháldea mesés őstörténetéhez tartoztak. Ezek az óriások elbizakodtak erejükben és nagyságukban, megvetették az isteneket, és nagyon magas tornyot emeltek. Mikor már az ég felé közeledett, az istenek a munkásokra döntöttek. Addig az embereknek csak egy nyelvük volt, de az istenek arra kényszerítették őket, hogy ezután különféle nyelveket beszéljenek. A hajdani nagy egy-nyelvűség gondolatának az lehet a magyarázata, hogy a legkülönbözőbb nyelvekben hasonló szavak találhatók a legegyszerűbb és legősibb tárgyak, ételek, családi relációk elnevezésére.

Kézai a magyarok történetének elbeszélését – elképzelésünk szerint az ötletet az ősgesztából merítve – a vízözön utáni időszak felidézésével, a nyelvek összezavarodásával kezdi. Egyúttal Ménróról és az ő fiairól, Hunorról és Magorról is megemlékezik. Városnevet nem említ, talán mert az elbeszélés egyik változata szerint a nyelvek tornya Uru szomszédságában volt, mely déli Kháldeának egyik legrégebb városa. Azonban a legáltalánosabb hagyomány – a Biblia is – a történetet Babilon mellé helyezi.

Az Ószövetség leginkább az Újbabiloni Birodalom (Kr. e. 626-539) korát idézi fel. Ezt az időszakot megelőzőleg Mezopotámia asszír főnnhatóság alatt állt. Asszíria sorsa akkor dőlt el, amikor a káldeus származású Nabopolosszárnak sikerült a médekkel létrehoznia az asszír-ellenes szövetséget. Miután így együttesen győzedelmeskedtek, a médek megkapták az asszír uralom alá tartozó terület északi részét, az asszír iga alól felszabadult Babilon, és a babilóniaiak újra függetlenné váltak. Sokan innen számítják az Újbabiloni Birodalom kezdetét. Nabopolosszár halála után fia, I. Nabokadnecár lett a király.

A mágusok papi rendet képeztek, csillagjóslassal, álmofejtéssel, gyógyítással, titkos tudományokkal foglalkoztak. Ez a papi rend Babilóniában jelentős politikai befolyással bírt; Nergal-Sar-uszur (Nergal-Szaracer) neve a babilóniai főtisztviselők egyik, II. Nabukadnezár korából való listáján a 2. helyen szerepel „Akkád nagyjai” között, azzal a megjegyzéssel, hogy Szin-

²² PALLAS N.L.: *Örményország c.sz.*

²³ Ókori civilizációk, *Madách, Bratislava 1990.* 155. old.

Magirból (város Akkádtól északkeletre) való férfi.²⁴ Ő volt a Babiloni Birodalom főmágusa. A Szin-Magir városnevet őrzi a Jer.39,3. A Jer 39,3-13 eredeti szövegében Nergal-Szaracer rebmagként szerepel. Rebmag (masszoréta szöveg: rab-mag; akkádul: valószínűleg: rab mugi) az újbabilóniai birodalomban használt cím, amely katonai és polgári teljhatalommal fölruházott, magas rangú tisztségviselőre utalt. A rebmag a sereg egy részének élén állt, földbirtokai voltak és követséggel is meg lehetett bízni.²⁵ Miért ne lehetne ebből arra gondolni, hogy a Magor (mogor) népnév e tényleges politikai szerepet is betöltő kasztnak – a mágusok kasztjának – az emlékét hordozza? Alapszó: mag vagy mug, az „-or” népnév képző. A mágusok egy méd eredetű család tagjai voltak.²⁶ Hérodotosz szerint Média 10 törzsének egyikét alkották. Média fővárosának, Ekbatánának történetét a Jud 1,1-3 Arfaxád nevéhez kapcsolja. Egyes bibliai kiadványokban az Arfaxád név Arpaksád alakban jelenik meg. A magyar Árpád név jelentése Vámbéry szerint a török „jósol” igéből származtatva annyi mint jó, álomfejtő. Nyilván gondoltak rá, föl is jegyezheték, ezért írhatta századok múlva a Pallas Nagy Lexikona szerzője a Magor címszó mellé a következőket: Mogor (magyar) a magyarság mondai ősapja, testvérével, Hunorral együtt. Tulajdonképp a két herosz epinomoszban a magyar és hungar elem van megkülönböztetve.

Így Reginonak az a kijelentése, hogy „ennek a népnek korábban neve sem volt”, tökéletesen megcáfolódhatott.

Innen már könnyen kideríthető, honnan és miért került a Ménrót név Hunor és Magor nevek elé. Az igazi sumér nemzeti isten Enlil volt, az akkád szövegekben gyakran Bélu, azaz „úr” néven emlegetik. Fő szentélye az É-kur, azaz az „Ország háza” elnevezésű templom Nippur-ban állt. Marduk eredetileg Bábel városának istene volt, majd birodalmi isten lett. Ekkor a főhatalommal együtt Enlil (bélu) címét is megkapta; s ez nem sokkal később annyira jellemezte, hogy sokszor egyszerűen Bélnak nevezték (vö. Iz 46,1; Jer 50,2; 51,44; Bír 6,40; Dán 14,1-22). Legfőbb temploma Bábelben volt, ehhez tartozott a híres torony, a bábéli torony. Marduk szent állata a Mushussu, az a tűzokádó sárkány, amelynek kígyófeje és nyaka, pikkelyes sárkányteste és skorpiófarka van, mellső mancsa olyan, mint az oroszláné, hátsó karmai pedig a sasra emlékeztetnek. Marduk istent kellett védelmeznie a hatalmaktól.

A Jel 12 több helyütt visszaüt a Dániel könyvére, emiatt valószínűsíthető, hogy János látomásában a sátán a babilóniai sárkányszörny alakjában idéződik fel; Jel 12,9: a Nagy Sárkány, ama régi kígyó neveztetik ördögnek és a Sátánnak. A sátán a Jel 20,7-10-ben Góg és Magóg népeit egybegyűjti háborúra a szentek tábora ellen; az igerész itt visszaüt az Ez 38,6-ra, ebből megtudjuk, hogy Togarmá is tagja ennek a Messiás és egyháza ellen törő nagy seregnek. A Jelenések könyvével összhangban íródhatott be Marduk a magyar őstörténetbe. Mi kellett volna még?

Hiszen egyúttal a krónikás I. Béla királyunk nevének eredetét is megfejtette! Érdekesség, hogy „a keresztény művelődési körben más nyelvekben nem találkozunk Bela férfitónévv-
vel”.²⁷ Kézai a Marduk nevet, amely a masszoréta szövegekben és a Bibliában Merodach vagy Merodach alakban jelenik meg, Ménrótra írja át. Az „n” betű becsempészésének a szó közepébe, szójáték szerepe van: a mén szó hím lovat, pejoratív értelemben erős nemzőképességű férfit jelent. A későbbiek során Nimródra cserélik, emiatt a fenti összefüggések elvesznek. „Nimród legendás alak Izrael fiainak az ókori Kelet őstörténetéről szóló hagyományában. A

²⁴ HAAG: *Nergal-Szaracer c.sz.*

²⁵ HAAG: *Rebmag c.sz.*

²⁶ PALLAS N.L.: *Mágusok c.sz.*

²⁷ Ladó János: Magyar utónévkönyv. Akadémiai könyvkiadó, Bp. 1982

Mik 5,5 Asszíriával hozza kapcsolatba, ahol Kalach romjai még ma is viselik nevét. A jahvista hagyományban (Ter 10, 9-12) egy birodalom alapítója, amely eredetileg Mezopotámia déli részének minden nagy városát (Bábel, Erech/Uruk, Akkád) felölelte. Azonosítása terén a kutatóknak nem sikerült biztos eredményt elérni. A név maga inkább Ninurtára vagy Nimurtára, a háború és vadászat istenére emlékeztet, akit Babilonban és főleg Kalachban tiszteltek. Mivel több asszír király neve tartalmazza a Ninurta elemet, nem lehetetlen, hogy Ninurta vált a nép képzeletében az asszír birodalom alapítójává.”²⁸

Babilon i. e. 539-ben a perzsák kezébe került, ám papi rétegük az új birodalomban továbbra is fontos szerepet töltött be. A mágusok a perzsák papjai lettek, és ettől kezdve Zoroaszter tanát hirdették. Ezt a papi rendet az uralkodók mindig is jelentős birtokokkal látták el. Ur városa pl. szintén a mágusok kasztjának birtokát képezhette. A város teljes neve Ur-Kaszdim, rendszeren azonosítják Mugheir várossal. Ur romjait Rawlinson kutatta föl az Eufrátesz jobb parti oldalán, a Set-el-Hai folyó beömlése közelében, El-Mugajjar vagy Mugheir mellett.

A kaszt a Szasszanidák családjából származó királyok, vagyis a közép-perzsa birodalom korában (Kr. u. 226-642) tűnik fel újra. „IV. Artaxerxes (226-240) fő törekvése az volt, hogy a régi perzsák vallását megint divatba hozza, és Kyros meg Dareios emlékét kövesse. Hivatalos államvallásnak jelentette ki a Zoroaster-féle vallást, és új életre támasztotta a mágusok testületét. A telet a Ktesiphon romjain épült Madainban töltötte.”²⁹

„Magyar várost (ez a mai Ulu Majelar és Kicskine Majelar) a Szasszanidák dinasztiájából való Anusirván perzsa király építette, a VI. század derekán, 528 körül. Máig is megvan a két helység: Nagy-Majelar mintegy 1000 lakossal a Kuma folyó bal partján, magas fennsíkon, hatalmas kunhalmok (kurgánok) által körülvéve, s tovább északkelet felé mintegy 25 km-es távolságban Kis-Majelar, ugyancsak a Kuma bal partján, a népvándorlásra emlékeztető rengeteg sok kurgánnal a határban. A kettő között a mai Poksinoi falu régen Közép-Majelar nevet viselt. Mindhárom a Terek kormányzóságban, nem messze a Káspi-tengertől, Asztrakántól.”³⁰

A magyar név a Kaukázus vidékén többször előfordul. Néhány kilométerrel tovább a Volga felé egy sós tavat is Magyar-sónak hívnak.³¹

Erről, az egykori Kazár Birodalom közelségében található területről a leköltözött magyarságnak már valóságos emlékei lehettek. Élükre az ösleges mágus papokból álló testületet állíthatott, az alábbi gondolatmenet alapján:

A Szasszanidák uralma 632-ben pecsételődött meg, amikor is az arabok kettős csatában legyőzték a perzsákat, és a mohamedánok kezében maradt a diadal. Következésképpen Zoroaszter tana is elbukott az iszlámmal szemben. Ám a megváltozott körülmények közé került mágus papok nem is annyira Zoroaszter tanát, mint inkább azokat a birtokaikat igyekeztek megőrizni, amelyek az arab hódításon kívüli területen, a Kaukázuson túl feküdtek. A környéket ebben az időben az alánok lakták, akik egyesek szerint a szittyákkal, mások szerint a szarmatákkal álltak rokonságban. A jelentős földeket birtokló papi kaszt elsősorban saját tulajdonainak megóvása érdekében sikeres szerződést köthetett a közeli törzsek vezetőivel, ezeket törzsszövetség formájában összefoghatta, a szövetség élére állhatott, és innét

²⁸ HAAG: *Nimród c.sz.*

²⁹ Vö.: PALLAS N.L.: *Persia c.sz.*

³⁰ *Ugyanott.*

³¹ Vö.: PALLAS N.L.: *Magyar c.sz.*

kezdve már „összmagor” érdekeket képviselhetett. Célja egy mielőbbi „Magor Birodalom” megteremtése lehetett.

Talán ennek a szövetségekötésnek az emléke maradt meg későbbi krónikáinkban? Nem állíthatjuk biztosan, de „be kell ismernünk, hogy a magyar hegemonia csakis az egykori nomádok szigorú konzervativizmusának köszönheti fennmaradását, nem különben annak a párszi művelődési szellemnek, mely a vezérek s a társadalom elejének tulajdona volt.”³² (A párszik szent könyve, a nagy vallásalapító, Zoroaszter/Zarathustra tanait tartalmazza.) Tény, hogy a magyar nép a Kárpát-medencébe való költözése után meglepő gyorsasággal érte utol a körülötte élő nyugati népeket, és ez vezetőinek az államélet szervezésében való jártassága nélkül – mely tudást nemzedékről nemzedékre hagyományozhatták, – aligha sikerülhetett.

Nincs új a Nap alatt: „A magyarok pogány vallásában a Cornides nyomain haladó történelmi iskola egészen Ipolyiig és az ő epigonjaikig nagy szerepet tulajdonított a Tűztiszteletnek, e feltevéshez Theophylaktos egy szűkszavú s nagyon tetszőlegesen tágítható feljegyzéséből, továbbá abból a kétségtelen kultúrai hatásból merítvén legszilárdabb erősségeit, melyet őseink ázsiai vándorlásainak bizonyos korszakában az iráni árjaság rájuk gyakorolt. Csak-hogy e hatás értékelésében a legújabb időkig csekély kritikával járt el és az ún. mazdeizmus mibenlétéről részben nagyon téves felfogásból indult ki ez az iskola, amelynek túlzói nem haboztak a magyarok ősvallását egyenesen az ókori mágusok amúgy is homályos vallási tanaival azonosítani. (Így különösen a rajongó Horvát István, Bizoni és Bódor Lajos, de még a józanabb Horváth János és sok helyütt maga Ipolyi is.) Pedig ami a magyar néphit még ma is élő és ellenőrizhető, vagy biztos adatok fonálán felderíthető régibb elemeiből tűztiszteleti nyomokra enged következtetést, az alig különbözik a többi közép-európai nép analóg népéleti jelenségeitől, s így specifikus ősvallási maradvány legföljebb csak elszórtan lesz benne kideríthető, kivált ha nyomósabb külső tanúságtételek szintén ily feltevésnek kedvezőleg lesznek megszólalhatók.”³³

Ám meglehet, a mágus papok éppen leendő szövetségeseik bizalmának elnyeréséért mondtak le vallási ideológiájukról, – megtették ők ezt történelmük során többször is, – ennek feladása nélkül aligha tudtak volna szövetségeseiket találni, hiszen a vallási élet vezetése egyet jelentett a hatalom teljes birtoklásával.

Civitas Dei

A János Jelenések könyve a Biblia utolsó fejezete. Benne „az alfa és az omega” szó egymás mellett áll; azt súgva nekünk, lapozzunk előre, hiszen „a keresztfa képe rávetül a paradicsomi fákéra, s ez a párhuzam lett az eredendő bűntől való megváltás Szent Ágoston által kibontott eszméjének a kiindulópontja”.³⁴

A legenda szerint a keresztet a paradicsomi bűnbeesés fájából ácsolták.³⁵ A Ter 2,9 megkülönbözteti a tudás fáját az élet fájától: „És az Úristen mindenféle fát sarjasztott, ami tekintetre szép, és táplálkozásra alkalmas, azután kisarjasztotta az élet fáját a kert közepén, meg a jó és a rossz tudásnak a fáját.” A bűnbeesés következménye volt, hogy Ádám és Éva észrevették meztelenségüket. „Fügefalevelet aggatának ezért össze, és körülkötöket csinálának

³² Vö.: PALLAS N. L.: *Magyarok eredete c. sz.*

³³ Vö.: PALLAS N.L.: *Tűztisztelet c.sz.*

³⁴ Jankovics: A fa mitológiája. Csokonai Kiadó, Debrecen 1998 138. old.

³⁵ Jelképtár. Helikon, 2000.: *Kereszt c.sz.*

maguknak” (Ter 3,7). A füge formájával, számtalan magjával a herezacskónak a jelképe. Mivel „a beteljesülő vágy az élet fája” (Péld 13,12), világossá válik, hogy a bibliai élet fája alatt fügefát kell értenünk. Jankovics Marcell írja: „Feltevésem szerint a fügefa, melyről az ősszülok levelet szakítottak, sem csupán egy volt az Éden fái között, hanem maga az élet fája volt, Éva fája Ádám tudós almafája mellett.”³⁶ Jézus azt mondja: „Én vagyok a feltámadás és az élet.” A feltámadás szorosan a kereszthez kapcsolódik, s ebből következően a megőrződött legendának eredetijében is az élet fájáról: a fügefáról lehet szó. „A kopt egyház az egyiptomi halottkultuszban jelentős ‘ankh’ élet hieroglifát a kereszt jeleként alkalmazza.”³⁷ A kereszt alakú ‘ankh’ szójel, az élet szimbóluma, Egyiptomban is a szikomorfához: a vadfügefához kötődik.

„Az egyiptomi emlékek arról tanúskodnak, hogy a túlvilági élettel kapcsolatos főbb elképzelések még a történelem előtti korban kialakultak, s a következő évezredekben már csak jelentéktelen változásokon mentek keresztül. Némelyek közülük módosult formában a kereszténységbe meg az iszlámba is bekerültek. Nyomaikat mindmáig megtaláljuk Egyiptomban keresés nélkül is.”³⁸ Az izraeli történetírással egybeként nagy hatással volt az egyiptomi bölcsesség és regényirodalom, valamint a kánaáni műeposz. „A kánaáni népek vallási képzetei eredetileg az egyiptomiakkal és főként a mezopotámiaiakkal azonos vallási képzetekből tevődtek össze.”³⁹

Az élet fájával kapcsolatos mítosznak az az elképzelés a magva, hogy valahol nő egy fa, amely örök életet ad annak, aki eszik a gyümölcséből. Egyiptomban Nut – ő az ég, és Geb, a föld a párja – szikomorfa alakjában testesül meg. Mint faistennő szüli és szoptatja gyermekeit. Ezért az életfa az életadó erő jelképe, vagy az élet maga.

Az ‘ankh’ jel a szikomorfához: vadfügefához tartozik, a fügefa levele a Bibliában Ádámot és Évát jellemzi. Az ‘ankh’ szójel erőltetés nélkül adja az anak vagy enak nép nevét. Ennek megfelel, hogy az első ember Ádám, az Isten fia, „az anakiták legnagyobbika” Kirjat-Arbában az anakiták fővárosában fekszik (Vulgata, Józs. 15).

Kirjat-Arbáról Josephus azt mondja, hogy „régőbbi, mint Memphis Egyiptomban”, s terebintusáról azt, hogy „híresztelés szerint ez a fa fennállott a világ teremtésétől fogva”. Kirjat-Arba Kánaán területén volt, ez lett a későbbi Hebron.

A füge görög neve szüké. Krónikáink ‘natio Siculica’ néven emlegetik a székelket. E népnév tekinthető úgy is, hogy a benne meglévő alapszó fügét jelent, ehhez adódik az ‘el’ istenjelentésű szó. ‘El’ a kánaáni mitológiában a legfőbb atyaistennek, a teremtmények teremtetőjének számít, tiszteletére szent fák alatt építettek oltárokat. ‘El’ a kánaáni vallási képzetekből került át az Ószövetségbe, ahol Isten egyik nevét jelenti. Eszerint ‘sikel’ szó annyi mint a fügében rejtőzködő isten; tulajdonképpen a fügében megbúvó teremtető létező: az ‘ankh’ jel.

Nevük alapján a székelket az ősgeszta írója az anakiták utódaiként azonosíthatta; míg az anakitákat „otthon maradt” szkítáknak tekinthette. Ugyanakkor örvendezhetett, hiszen jól tudta, hogy „az életfa levelei a pogányok gyógyítására valók” (Jel 22,2).

A sasféle madár és az életfa különben összetartoznak. „Elterjedt hagyomány szerint a születendő lélek madár képében a kozmikus fa ágán ül, melyen a halhatatlanság gyümölcsei függenek. Így ez a fa az Élet és a Halál fája.”⁴⁰

³⁶ Vö. Jankovics: A fa mitológiája. Csokonai Kiadó, Debrecen 1998, 78. old.

³⁷ Jelképtár. Helikon, 2000.: Kereszt c.sz.

³⁸ Zamarovský: A felséges piramisok. Madách, 1981. 152. old.

³⁹ Hahn István: Istenek és népek. Minerva, 1980. 97. old.

⁴⁰ Jelképtár. Helikon, 2000.: Fa c.sz.

A székeleyek anakitáktól való származtatását a szerző annál is inkább megtehetette, mivel számtalanszor hallhatta, hogy az emberek emlegetik a fügefát; olyasmiket énekelnek, hogy idegen föld határán fölszállnak a fügefára (népdalszöveg Vikár Béla gyűjtéséből), ámbár sem fűgét, sem fügefát nem láttak soha.

Az idő szekeren

A krónikáinkban meglévő, Enéh szó az „ankh” életjeltől szintén levezethető. Az „Enéh” név a szarvas egyik indoeurópai nevéből származik.⁴¹

„Az egyiptomi gyógyításban ötvennél több növényfajt használtak, köztük van természetesen a sykomor. Ugyanígy a szarvas szőre és szarvai igen nagy szerepet játszottak némely kenőcsök készítésében, amelyeket gyulladások ellen felülmúlhatatlan gyógyszernek – életelixírnek! – tartottak az egyiptomiak.”⁴² Emiatt a szarvasra is ráakaszthatták az „ankh” = élet szójelet. „Az egyiptomi nyelvnek, noha már régóta a holt nyelvek közé tartozik, számos szava ma is él a modern nyelvekben, amelyekbe főleg a bibliai héber és görög nyelv közvetítésével került be.”⁴³ A görög nyelvet az indoeurópai nyelvcsaládhoz sorolják. Enéh – az élet szimbólumaként – „az ősvallások nagy istennőinek állatalakja, a görög Artemisz Elaphioszé, Helénéé, Tündér Ilonáé”.⁴⁴

Egyiptomban a szikomor fát (*Ficus Sykomorus*) istennőként tisztelték.⁴⁵ Az Oziriszt szülő és szoptató szikomorfában Nut istennő testesül meg.⁴⁶ Ozirisz hieroglifikus jele, a dzsed-oszlop a lecsonkolt ágú fa képéből ered. Ahogy a fiú az anyából, úgy lesz az oszlop az élő fából. Ozirisz kultuszában az oszlop felállítása az isten évenkénti feltámadását jelképezte, és mint ilyen nem a halál, hanem az évről-évre megújuló természet szimbóluma lett. Ezért gyakran ábrázolták az „élet” jelentésű „ankh” jellel.⁴⁷ A szarvasok, a fákhoz hasonlóan, a meghaló s újraébredő természet rendjét, az örök megújulást, az újjászületést rajzolják elének. Ahogy a fa évről-évre lehullajtja a leveleit és száraz ágait, majd új ágat, lombot növeszt, úgy a szarvas is évről-évre elhullajtja agancsát, hogy újat növesztessen. A görög mitológiában szarvasok húzzák az Idő szekérét;⁴⁸ a szarvas agancsain hordozza a Napot;⁴⁹ Pán vezeti elő a reggelt,⁵⁰ ő szarvas-istennel egyként természetisten, akit a világmindenséggel is azonosítottak.

A görög aión, héber eón – annyi mint idő – szó alapjelentése: életerő.⁵¹

⁴¹ Jankovics, 1985: 205.

⁴² Vö.: Nagy Képes Világtörténet, I. köt. Babits Kiadó, 1998 (hm). 76. old.

⁴³ Zamarovský: A felséges piramisok. 113. old. Madách, 1981)

⁴⁴ Jelképtár. Helikon, 2000.: Szarvas c.sz.

⁴⁵ Jankovics: A fa mitológiája. Csokonai Kiadó, Debrecen 1998. 81. old.

⁴⁶ Uo. 90. old.

⁴⁷ Jankovics: A fa mitológiája, 35. old. – Csokonai Kiadó, Debrecen, 1998

⁴⁸ Jelképtár. Helikon, 2000.: Szarvas c.sz.

⁴⁹ Jelképtár. Helikon, 2000.: Szarvas c.sz.

⁵⁰ Kerényi: Görög mitológia, 117. old., – Madách, Bratislava, 1977

⁵¹ HAAG: Eon c.sz.

Az „ankh” élet szójelből úgy tűnik, az anakitáktól elválaszthatatlan Énokh (héber Hanók, a Septuaginta görög átírásában Henókh; latin: Enoch) próféta neve szintén kiolvasható. Az ősidőkben élt prófétákról szóló hagyományokat eredetileg a kánaáni szentélyek őrizték, Izrael törzsei pedig átvették, amikor magukat a szentélyeket is elfoglalták és Jahve tiszteletére szentelték. Az Ígéret földjét elfoglaló törzsek magukévá tették, a források szerzői pedig értelmeztek különféle Izrael előtti anyagokat, ill. hagyományokat. Enoch próféta működéséről még az újszövetségi korban is tudtak (Júd 14-15).

Énokh, akár a fák és a szarvasok, önnön lényegével a természet örök körforgását hirdeti. „Énok teljes életkora 365 év volt” (1 Móz 5,23.). Az ősatya éveinek száma azonos a Nap járása szerint számított év napjainak számával. Az év évszakokból, hónapokból és napokból áll. A Nap állása az égen az évszakok váltakozását adja. Az újhold a hónapok, ill. az újév kezdetét, míg a hajnal a mindennapok kezdetét jelezte. Számainak betelte után Énoch nem hal meg (1 Móz 5,24 és Zsid 11,5). Hosszú élete van, ugyanakkor halhatatlan. Olyan, akár a múltó idő, vagy az évről-évre megújuló természet.

A Vénusz, azaz a hajnalcsillag és az újhold ősidőktől összetartoznak. A Vénuszt Kánaán őslakói Astarte istennő személyében tisztelték. Astarte díszítő jelzője az újhold. Az aséra kultikus tiszteletben álló oszlop volt, ezt fából faragták ki és beültették a földbe. Számukra Astarte istennőt jelképezte.

A székeleyek Újhold idején a Holddal szembe fordulnak, kezüket föltartják, úgy imádkoznak az Istenhez, hogy az Újhold segítse meg őket, az Új Király. Új királynak mondják az újholdat. Daczó Árpád, páter Lukács összegyűjtötte az archaikus népi imádságokat a Székelyföldön. Az ő 1974-1999 közötti gyűjtéséből való az alábbi két ima, amely közül az Újhold, Új Király! kezdetű Nagy Pétertől hallotta 1980-ban, a másikat 1985-ben az 58 éves Berkecz Lukács Ferenc mondta el neki. Az archaikus népi imádságokat a *Hosszú utak megszomorodának* c. könyv tartalmazza.⁵²

1.

Újhold, Új Király!
Adj nekünk új világba új éveket,
Új évekre új hónapokat,
Új hónapokra új heteket,
Új hetekre új napokat,
És Új napokra új órákat,
Új órákra pedig új perceket,
Új percekre új másodperceket,
Dicsértessék az Urjézus szen' neve.

2.

Dicsértessék, Újhold!
Adjon Isten jó hónapot,
Jó hónapba jó heteket,
Jó hetekre jó napokat,
Jó napokra jó órákat,
Jó órákra jó perceket,
S jó percekre jó pillanatokat!
Dicsértessék a Jézus Krisztus, Újhold!

⁵² *Magyar Napló Kiadó, Bp. 2003*

1. kép. (A képet a *HAAG LEXIKON* „HACOR” címszó alatt közli.)

Az archaikus ima alapján az olvasó nyilván úgy véli, hogy a fenti kép az egyik székely temetőből való, hiszen a harmadik kőn pontosan azt látjuk, amit Daczó Árpád, páter Lukács elmond: a kezek az újholddal szembefordulva nyúlnak a magasba. Ám a fölvétel korántsem valamelyik székely temetőben készült; amit látunk, az az ősi kánaáni szentély Hacorban.

Krónikásunk tanúja lehetett, hogy a székely nép egy bizonyos Csaba királyfi emlékéitől nem tud elszakadni. A Csaba név alakváltozásai: Chaba, Choba, Ceba, Soba.⁵³

A „seba” szó a héberben a hetes számértéket is jelöli, – a Bibliában a leginkább szimbolikus szám a hetes, amely a teljességet, az egészet jelképezi – ugyanakkor ez a szó embert is jelent. A Szabaot, Cebáót (héber seba’ot) név a judaista és a keresztény hagyományban Isten egyik neve, a bibliai prófétai könyvekben a „Seregek Ura” összetételben fordul elő. Szabaot seregén a Nap, a Hold és a csillagok értendők, „az egész égi sereg” (Mtörv 4,19), amely a mennybolt törvényeinek megfelelően mozog szépen és engedelmesen. A Dán 7,9 Istent öregnek, öregkorúnak nevezi, akinek megszámlálhatatlan sereg szolgál. Az ég felhőin az Emberfiához hasonló valaki megy az öregkorúhoz, hatalom adatik neki minden nép fölött. Az Emberfia megjelölést a hagyomány Énochra és Jézusra egyaránt vonatkoztatja. A Dán 7,9 mögött sokan kánaáni mítoszt sejtene, ahol is egy öreg istenség átruházza fiára a hatalmat. El-t Kánaánban az „idők királya” címmel illették. Egyiptomban Kronosz megfelelőjét Sibunak hívták, és a hetes szám jele az emberfej volt. A Csaba királyfi szókapcsolatban a „Csaba” szó „ember” szóval való behelyettesítése, felcserélése után az „Ember király fia” összetételt kapjuk. Azt a gondolatot, miszerint Isten király, Izrael Kánaántól vette át. Közel-keleti képzetekben újholdbárka visz át az éj tengerén, ill. egyik évből a másikba.⁵⁴ Székelyföldön mind a mai napig él Csaba királyfi képze, és az ösgeszta írója talán meglátta benne a holdbéli csónakost, s azokat a faragványokkal díszített oszlopszerű fákat, az ún. kopjafákat, amelyekbe környezetében úton-útfélen beleütközött, éppenséggel az asérák utódainak is minősíthette.

Az ószövetségi teremtéstörténetben a teremtés első napjának vége akkor fejeződik be, amikor a második napon megvirrad. Jézus azt mondja: „Én vagyok a fényes hajnalcsillag.” A Jelenések könyvében nevezi hajnalcsillagnak magát, akiben az új teremtés kezdődött (Jel 22,16).

⁵³ PALLAS N.L.: *Csaba-név c.sz.*

⁵⁴ Jelképtár. *Helikon*, 2000: *Hold c.sz.*

A Bibliában az első ember Ádám, ő az Isten fia. „Egy följegyzés szerint Henochban Ádámnak első lelke kelt életre, az a lélek, aki Ádám a bűnbeesés előtt volt.”⁵⁵ Az Újszövetségben „az új Ádám, minden teremtmény elsőszülötte: Krisztus” (Kol 1,15).

Lukács Jézus családfája Jézusból indul ki, és visszavezet Ádámig, akit az evangélista Istentől eredeztet. Énoch neve szerepel Jézus családfájában. „Énoch Ádámtól számítva a hetedik volt.” Lukács a görög szöveg szerint 11x7 nemzedékkal számol. A jelképek világában a hetes szám egy teljes periódust, időtartalmat jelent, Lukácsnál ebből van 11 (1x7 + 10x7). Énoch, Ádámtól számítva a hetedik, Jézus a hetvenhetedik. Úgy tűnik, mintha Isten az első periódus végén Énochban, majd a 10. periódus végén Jézusban öltene testet. „A hetes szám a világban megnyilvánuló Isten szent száma. A 10-es számérték ismét Isten száma, mert az egyessel kezdődő sort az egyes és a nulla zárja, amint Isten mindennek a kezdete és a vége.”⁵⁶ Az Újszövetségben a hetes és a hetvenhetes számok egymás mellett a megbocsátással kapcsolatban jelennek meg. Jézust a megbocsátás csakugyan jellemzi. Azt kérdezi tőle Péter: ha ellenem vétkeznek, hányszor kell megbocsátanom? még hétszer is? – „Nem azt mondom neked, hogy hétszer, hanem még hetvenhétszer is” (Mt 18,21-22).

Az első ember Ádám. A hetedik Énoch, a tizedik Noé. Noé jelzi az első emberiség pusztulásának a végét, s a másodiknak a kezdetét. Enoch az Istennel együtt járt (1 Móz 5, 22), kívülről még csak Noéről olvashatjuk ugyanezt (1 Móz 6,9), s Enoch több helyütt Noéval azonosítja magát.⁵⁷ Noé az, akinek fiaitól a föld népei származnak.

A zsidóság „a Messiásnak nem tulajdonított sem isteni természetet, sem előzetes létet (prae-egzisztencia) – Hénoch kivételével.”⁵⁸ Énoch könyvében az Isten Emberfiának nevezi Énochot, és Emberfiának nevezi a Messiást. Csak Máté evangéliumában 29 alkalommal nevezi magát Jézus az Emberfiának. Énoch mintha elfogadta volna a Messiással azonosított Emberfia előzetes létét. Az Ószövetség beszámol Énoch mennybemeneteléről. A zsidó apokrif iratok (Jubileumok Könyve, Hénoch könyve) leírják, mi lett a sorsa Énochnak mennybemenetele után: a mennyei szentélyben a főpap szolgálatát látja el, s mint Matatron, a legfőbb angyalok közt foglal helyet. Matatron, ez a különös szó, mint a már elkallódott Kabbala könyvei magyarázzák, rang. Isten után közvetlenül ő következik.⁵⁹ Ő a bíró az utolsó időben.

Az Újszövetségben Jézus mennybemenetele földi életének záróeseménye. Az Isten fia a maga fölláldozásával belép a mennyei szentélybe, – visszatér az Atyához, – s ott fölmagasztalása abban csúcsosodik ki, hogy az Atya jobbján betölti az örök főpapi tiszteletet (Zsid 2,17; 4,15), Mint Emberfia tartja az ítéletet az utolsó napon.

„Én vagyok az igazság és az élet”

„Az „ankh” kereszt alakú „élet” hieroglifa képezi a testét az egyiptomi halott-kultuszban oly fontos szerepet betöltő mérlegnek is. A mérleg tetteink mérlegelésének, az egyensúlyra törekvésnek, a megismerésnek okosságának, Igazságának, égi és földi igazságszolgáltatásnak a jelképe.”⁶⁰

⁵⁵ Hamvas Béla: *Silentium, Vigilia, Bp., 1987. 11. old.*

⁵⁶ *Jelképtár, Számok c.sz. – Helikon, 2000*

⁵⁷ Hamvas Béla: *Henoch apokalypsise, Bevezető 28. old. – Bibliotheca, Bp. 1945*

⁵⁸ HAAG: *Isten fia c.sz.*

⁵⁹ Vö. Hamvas Béla: *Silentium, Vigilia, Bp. 1987. 10. old.*

⁶⁰ *Jelképtár, Helikon, 2000.: Mérleg c.sz.*

A „sekel” héber szó értelme a mérleghez kötődik, súlymértéket jelöl; anak, egyik értelmében annyi mint mérőn.

Énoch próféta tanítása szerint a világ teremtésekor minden szellemi és természeti lény és dolog a helyén állott és mindennek létét a természet örök törvényes mértéke szabta meg. Isten tehát megteremtette a világot, és azt jónak teremtette. Aztán megteremtette az embert, „de az ember elbukott, ellensége lett az istennek és romlása kiterjedt az egész teremtett világra.”⁶¹

Az egyensúly fölborult. Krisztus az, aki a kereszten visszaállítja a teremtés eredeti rendjét. Keresztje – mérlegként – a két oldalnak: a jobbnak és a balnak az egyensúlyát mutatja.

Ádámnak Istennel való szembeszegülését fiának, Káinnak testvérgyilkossága követi; bár Isten Káint elűzi, az engedetlenség és a bűnösség elszaporodik, az első emberiséget megrontja, s úgy elfajulnak a dolgok, hogy az Isten fiainak az emberek leányaival kötött házasságából létrejön az óriások – refaiták – nemzetsége.

Az óriások Isten törvényébe ütköző módon születtek, születésük miatt Isten elhatározza, hogy eltörli az embert a föld színéről. Vízözönt bocsát a földre. A vízözönnel Isten Noén és fiain kívül elpusztítja az egész emberiséget. Ezek az óriások még Ádám közeli utódai voltak.

Az óriások nemzetségét az özönvíz után is szerepelteti a Biblia, és ettől egy kicsit olyan ez az egész, mintha mégis lettek volna csoportok, akik a vízözönt túléltek.

A Biblia alapján nem könnyű az óriások nemzetségén eligazodni: óriásoknak az anákok, a refáiak, az émie, a zumzummiak számítanak. Az anákokat émieknak hívták (5 Móz 2,10), a refáiak meg az anákok ivadéakai, akiket zumzummiaknak neveztek (5 Móz 2,20). A Szentírás az óriásokat az amoriták közé is sorolja: a refaita Ogról, Básán királyáról pl. az áll, hogy amorita volt. „Az amoriták magasak voltak, mint a cédrusok és erősek, mint a tölgyek” (Ám 2,9 k.). Ábrahám korában a Holt-tengertől nyugatra, Hebrón és Éngedi vidékén éltek emóriak. Lehet, hogy az amoriták csak a legerősebbek voltak a kánaániták közül, és emiatt van, hogy a Ter 15,16 az egész ott talált népességet azonosította velük. Az Ez 16,3 pl. a jeruzsálemieket is részben az amoriták közé sorolja: „apád amorita, anyád hehtita volt”.

A Szentírás szerint a vízözön utáni emberiség kezdeti egysége nem tartott sokáig, mert a bűn ismét eluralkodott. Hogy miféle bűnről van itt szó, ezt ma már régészeti ásatások eredményei mesélik el: Jerikónál pl. a nem természetes halállal meghalt, hanem építési áldozatként megölt, vagy elevenen eltemetett gyermekek maradványaira bukkantak a kutatók. Hasonló építési áldozatokról szól a Kőműves Kelemen balladája is.⁶²

Ezek a dolgok Ábrahám meghívásához vezettek. Ábrahám a kháldeai Urból érkezett Kánaán területére. Azt a földet, amelyre vonatkozóan Ábrahám meghívásakor ezt az ígéretet kapta az Úrtól: „Ezt a földet neked adom”, az Ígéret földjének nevezi a Biblia; másképpen Kánaánnak hívják.

Az Úr Izrael pátriárkáinak – Ábrahámnak, Izsáknak, Jákobnak – esküvel ígérte, hogy nekik adja az Ígéret földjét. Isten kivezette a pátriárkák ivadékait Egyiptomból, és elvezette őket a megígért földre. Ezzel saját népévé avatta Izraelt. Ettől kezdve Izrael fiai Isten fiainak számítanak (pl. Kiv 4,22).

„Halljad Izrael, te általmégy ma a Jordánon, hogy bemenvén, örökségül bírnál náladnál nagyobb és erősebb népeket, nagy és az égig megerősített városokat; nagy és szálas népet, Anák-fiakat, a kikről magad is tudod és magad is hallottad: kicsoda állhat meg Anák fiai előtt? Az Úr, a te

⁶¹ Ravasz László: Kis dogmatika. 158. old. – Református Zsinati Iroda Bp. 1990

⁶² Vö.: Józs 6,26-27; Jubileumi Kommentár.

Istened az, ki átmegy előtted mint emésztő tűz, ő törli el azokat és ő alázza meg azokat te előtted” (Móz V. 9; 1,2-3).

„Nem a te igazságodért, sem a te szívednek igaz voltaért mégy te be az ő földük bírására; hanem az Úr, a te Istened, e népeknek istentelenségéért űzi ki őket előled, hogy megerősítse az ígéretet, a mely felől megesküdt az Úr a te atyáidnak: Ábrahámnak, Izsáknak, Jákobnak” (Móz V. 9,5).

Az elfoglalandó föld földerítésére Mózes kémeket küldött. Mózes kémei „áthaladtak a déli országrészen és elértek Hebronba, ahol Enak leszármazottjai, Achiman, Sesai és Talmai éltek” (Szám 13,21). Eskol völgye az anákoké. Eskol – héberből fordítva, annyi mint szőlőfűrt – völgy Hebron közelében. Ez a bibliai „es-kol” helységnév megint megmozgatja képzeletünket: az eszkil népvét a Pallas „el-szekel” formában adja meg, s mellé írja, hogy ők a székelyek elődei.⁶³ Az „el” isten jelentésű szót megkettőzve a bibliai helységnevekben más-hol is megtaláljuk, ilyen pl. El-Bétel. De nézzük tovább a bibliai történetet: a kémek, „amikor Eskol völgyébe értek, levágtak egy szőlőfűrtöt a szőlővesszővel együtt, azt kettesével egy boton vitték, aztán néhány gránátalmát és fügét is (szedtek)” (Szám 13,22). A kémek visszatértek és beszámoltak Mózesnek: „És láttunk ott óriásokat is, az óriások közül való Anáknak fiait, és olyanok valánk a magunk szemében, mint a sáskák, és az ő szemeikben is olyanok valánk” (IV Móz 13, 34). És az a nap is elérkezett, amikor Mózes fölemelte a rézkígyót a pusztában (Szám 21,6 -9). Ahogy az Úr a fáraó makacsságát sáskajárással ítélte meg, Kánaánban Izrael fiai is, Isten ítéleteként jelentek meg.

Az amorita Og, Básán királya szintén óriás, refaita volt. Királyságának főbb városai: Astarót, Szalká és Edrei (5 Móz 1,4; Józs 9,10; 12,4; 13,12.31). Edreit Édernek és Arádnak is nevezik. A honfoglalás Básánhoz fűződő történetét Mózes így meséli el: „Az Úr, a mi istenünk, hatalmunkba adta Básán királyát, Ogot és egész hadinépét; legyőztük, nem menekült meg senki. Aztán elfoglaltuk összes városát, nem maradt hely, amelyet el ne foglaltunk volna: 60 város és Argob egész környéke alkotta Básánból Og birodalmát. Betöltöttük rajtuk az átkot, mint Szichonon, Hesbon királyán; az egész városon betöltöttük az átkot, férfiakon, nőkön és gyerekeken egyaránt. A jószágot ellenben meg a városokból összeharácsolt javakat zsákmányul magunkkal vittük.” Így foglalták el a Jordánon túli területeket, az Arnon pataktól egészen a Hermon-hegységig. A Hermont előzőleg Szeirnek hívták (Mtörv 3,3-11).

A refaiták idővel a holtak birodalmának lényei lettek, míg végül az összes halottra használták ezt a kifejezést.⁶⁴ A holtak országának vagy birodalmának az alvilág, a pokol felel meg.

Amint Mózes meghagyta, „Hebront Kálebnek adták, és ő kiirtotta onnét Enak három fiát.” (Bír 1,20) Itt nyilván nem a három testvér haláláról van szó, hanem azon néptörzsek egyikének elpusztításáról, amely Izrael őslakosságát alkotta.

A kánaáni őslakosság istenei közül az El-ek, és Baal-ok mellett Astarte a legismertebb, ő a Vénusz bolygót, népies nevén az Esthajnalcsillagot megszemélyesítő szerelemistennő. Astarót: héberül Astarte istennő lakhelye.

A görög mitológiában fennmaradt egy történet Asteriáról, amely valószínűleg Kis-Ázsiából ered. Asteria, a Csillagistennő, miközben Zeusz szerelme elől menekült, fűrjé (ortyx) változott. Zeusz sas alakjában utolérte. Ő kővé változva a tengerbe hullt, s rejtve maradt a hullámok alatt. Így vált Asteria sziklaszigetté, melyen Létó megszüülhetett két gyermekét,

⁶³ PALLAS N.L.: *Bolgarország c.sz.*

⁶⁴ HAAG: *Refaiták c.sz.*

Artemiszt és Apollónt. A szigetet Ortygiának, Fürjszigetnek is hívták. Volt egy Ortygia a szicíliai Syrakusai mellett.⁶⁵

Az i. e. II. évezred vége táján Szicíliában megjelentek a siculok, Szicília őslakói, akikről Szicília a nevét kapta. A krónikák „natio Siculicaként” emlegetik a székelyeket. Ransanus *A magyarok történetének rövid foglalata* c. művében a székelyeket Szicíliából származtatja. Forrását nem ismerjük.

Izrael fiainak honfoglalása után az óriások maradványai Asdód, Gát, Gáza vidékére, a filiszteus városokba szorultak (Józs 11,21 k.). Említésre érdemes, hogy a magyar oklevelek a jász népet jászok, pharetraiusok, philistaeusok néven emlegetik. „A keresztények Sámsonban Krisztus előképét látták; a gázai kapukhoz a pokol Krisztus által összetört kapuit, a gázai oszloppárhoz, ami alatt Sámson leroskadott, a kereszt gerendáit hasonlították, melyeket a Megváltó föl-fölbukva maga vitt halála színterére.”⁶⁶ „Amint Mózes felemelte a kígyót a pusztában, úgy fogják fölemelni az Emberfiát is.” (Jel 3,14).

A próféták a szőlőt az eljövendő Messiás szimbólumává tették. Szent Ágoston Krisztust a szőlőprésben lévő kánaáni szőlőfűrthöz hasonlította. Az óriás szőlőfűrt, amit Mózes kémei Kánaán gazdagságának bizonyosságául hoznak a vállukon keresztbe fektetett rúdra akasztva (Szám 13,24), Krisztus keresztjét példázza; a szőlőprés, ami a próféta látomásában (Ézs 63,6-6) az égi szőlőműves – Isten – haragjának eszköze, Krisztus szenvedéseit jelképezi. „Én vagyok a szőlőtő” (Ján 15,5), mondja magáról Isten fia a tanítványoknak, és a metafora szó szerinti értendő, hiszen a borra, a szőlő vérére is azt mondja: „Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, mely sokakért kiontatott a bűnök bocsánatára” (Mt 26,27 – 28).⁶⁷

A hitvallás hagyományos értelmezés szerint azt mondja, hogy Jézus halálakor az alvilágnak abba a részébe szállt le, amelyben az ószövetségi igazak a megváltásukat várták (1 Pét 3,18 -20). „Jöjjetek atyám áldottai, örököljétek a világ kezdete óta számotokra előkészített országot; mert éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, jövevény voltam és befogadtatok” (Mt 25,34-35). Érdemes ezeknél a szavaknál Ábrahám történetére gondolnunk, aki szintén jövevény volt Kánaánban. Családjával együtt befogadták őt, főleg Szichemben (More Terebintje), Bételben, Beersebában (Tamariszkusz) és Hebrónban, az amorita Mamrének, Eskol és Áner testvéreinek terebintjénél (Ter 14,13) tartózkodott. A Felséges Istennek nevében elébe ment és megáldotta őt Melkizedek, az Igazság királya, – a szintén amorita jeruzsálemi pogány papkirály, – a Felséges Isten papja. Az Újszövetség főpapja Krisztus, Melkizedek rendje szerint (Zsid 5,1 – 10).

„Egy ember által jött a halál, egy ember által jön a holtak föltámadása is”⁶⁸

A Messiás kereszthalálával visszaállítja a teremtés eredeti rendjét. Az a nap, amelyet az Úr alkotott, Krisztus föltámadásának a napja. Ez a nap Izajás jövendölésének teljesezése (Iz 65, 17), s Nüsszai Szent Gergely Kr. u. 382 húsvétján tartott beszédében Isten szabadulást hozó ítéletét, Izajás próféciáját idézi, mely így kezdődik: „Örüljön a pusztaság és kiaszott vidék, ujjongjon a sivatag és viruljon, mert maga az Isten jön el, hogy szabadulást hozzon nektek”

⁶⁵ Vö.: Kerényi: Görög mitológia. Madách, Bratislava. 89. old

⁶⁶ Jankovics M.: A fa mitológiája. Csokonai, Debrecen, 1998. 222. old. Vö.: Bír 16,1 -3; 21-30.

⁶⁷ Vö.: Jankovics M.: A fa mitológiája. Csokonai, Debrecen, 1998. 79. old.

⁶⁸ 1Kor 15,21.

(Iz 35). Az a nap, amelyet az Úr alkotott, az új teremtés első napja, Krisztus föltámadásának a napja. De ez a nap egyben a régi, az első teremtés beteljesülése is: „Ezen a napon törték össze az alvilág érckapui, oldódtak meg vasbilincsei. Most nyílik meg a halál börtöne, most hirdetnek szabadulást a foglyoknak, most nyílik meg a vakok szeme, most tekint le a magasságból kelő azokra, akik a halál sötétségében és árnyékában ülnek.”⁶⁹

A holtak országában az elhunytakra árnyszerű lét vár. A refaiták az elhunytak árnyai.⁷⁰ A halálból a Megváltó nyújt szabadulást: „Akkor kinyílnak a vakok szemei (Iz 35,5), és szökellni fog a sánta, mint a szarvas” (Iz 35,6).

A szarvasság elvarázsoltságot, halotti állapotot is jelent; ugyanakkor a szarvas az újjászületésnek is a szimbóluma.⁷¹ A keresztény ikonográfia gyakori témája a szarvas és az életfa, azaz a szarvas és a kereszt. A szarvasok: a Krisztusban föltámadottak, az első Ádám ivadéakai a kereszthez hozzátartoznak. Krisztus feltámadásakor „Ádám, az első ember élő lénné lett, az utolsó Ádám pedig éltető lélek” (1 Kor 15, 45). „Amint ugyanis Ádámban mindnyájan meghalnak, úgy Krisztusban mindnyájan életre kelnek” (1 Kor 15, 21). Nüsszai Szent Gergely szerint: „Ezen a napon alkotta Isten az új eget és az új földet, mint a próféta mondja. Ezen a napon jött létre az igaz ember, aki Isten képére és hasonlatosságára lett.” Szent Pál a kiválasztás érvényét kiterjeszti a pogányok közül megtérőkre is. Így áll elő egy minőségileg más Isten-népe, egy új emberiség.

Kézainál Ménrót a Thana fia. Thana annyi, mint kígyó. Thanatológia: a halál jelenségeivel foglalkozó tudományág neve. Az ókeresztény időkben több legenda is tudósít arról, hogy a szarvas le tudja győzni a kígyót. A szarvas a világossághoz, a kígyó a sötétséghez tartozik. Ahogy a fölkelő Nap legyőzi a sötétséget, úgy győzedelmeskedik Krisztus a bűn és a halál fölött. Keresztény eszmekörben a szarvas jelképezi magát Krisztust is, aki legyőzi a kígyót.

A szabadító fiúgyermek születéséről, aki megöli a sárkányt vagy kígyót, több különböző vallási hiedelem volt elterjedve az ókori Keleten. Ilyen pl. az az Apollón születésével kapcsolatos történet is, amely a görög mitológiában ekképpen maradt fenn: Python sárkány üldözőbe vette Létót, mert meg akarta akadályozni Apollón születését. Poszeidon időben közbeavatkozott, megmentette az asszonyt, aki Ortygia szigetén világra hozhatta magzatait. Apollón pedig bámulatos gyorsasággal végzett a Pythonnal. Ennek a történetnek átdolgozott formáját a Jel 2,1-5-ben látjuk viszont, ahol János elbeszéli a sárkány harcát a Napba öltözött asszony és fia ellen.

A Jelenések könyvében a holdsarlón álló, Napba öltözött asszony, akinek fején 12 csillagból font korona van, Isten népének szimbóluma. Születendő gyermeke a szabadító, aki a teremtés rendjét zavaró kaotikus hatalmakat legyőzi, és elhozza vele a béke birodalmát. A tizenkét csillag a tizenkét apostolnak felel meg, s az egyházat jelenti. Latinul Esquilinus a neve a legkeletebbik azon halmoknak, amelyeken a régi Róma épült. A kereszténység beszüntette az addigi törvényvallást, s idővel Róma lett a keresztény világ központja.

⁶⁹ Nüsszai Szent Gergely beszédének elemzése. Vigilia 1986/4.

⁷⁰ Vö.: HAAG: *Refaiták c.sz.*

⁷¹ Jelképtár. *Helikon*, 2000.: *Szarvas c.sz.*

Összegzés

Mindebből következik, hogy a krónikáinkban meglévő „Enéh” szó, amely szarvast jelent, a székely népre vonatkoztatva értendő. Mint jelkép, az isteni erő jelenvalóságát, a megváltás kegyelmét hirdeti az államon belül. Hangsúlyos központi szerepe a későbbi krónikákban elsősorban onnan van, hogy első formájában a „Civitas Diaboli” ellensúlyát jelentette.

Ősgesztánk szerzője a magyar honfoglalást az előtte lévő bibliai példa, Izrael fiainak honfoglalása példája alapján írhatta le. Amiképpen Áron halálának napja is elérkezett azzal, hogy a nép az Ígéret földjéhez ért, – Jahve ugyanis nem engedte, hogy Kánaán földjére lépjen, – Álmosról is elbeszéli a krónikás, hogy megölték Erdélyországban, mert nem mehetett be Pannóniába.

Az elfoglalandó föld földterítésére csakúgy, mint az Ószövetségben Mózes, Árpád is előre küldte embereit. A 11. századi krónika, illetőleg a belőle egymástól függetlenül merítő Anonymus és a késői krónikák, egyaránt azt állítják a székelyekről, hogy a Kárpát-medencébe érkező magyarság már itt találta őket. Ezt vagy azért írták, hogy a bibliai példa teljes legyen, vagy tényleg így volt, és emiatt úgy lehetett feltüntetni az eseményeket, mintha a történelem megismételte volna önmagát: Ábrahám – Izrael népének ősatya – a kháldeai Urból származott, abból a városból, ami később a mágus papok birtoka lett, ráadásul őse volt Arpaksád, amely név a méd főváros építőjének nevével betűre megegyezik, amiből viszont magának a névnek a méd eredetére lehet következtetni. A mágusok pedig, – akiket vélhetően az ősgesztá a magyar vezetés elődjének, tekint – egy méd eredetű család tagjai voltak.

A magyar honfoglalás végeredményének összegezéseként írja a Képes Krónika: „Visszaadta hát az Úr a magyaroknak Pannóniát, amiképpen Mózes idejében visszaadta Izrael fiainak örökségül az amorreusok királyának, Szeonnak földjét és Kánaán minden országát” (Geréb L. fordítása).

Az ősgesztában a „Civitas Dei” oldal a Szentírás történetei szerint valószínűleg tovább is folytatódott. Anonymus közlése szerint ugyanis „azt a népet, amelyet Csaba-magyarjának mondanak, ostoba népnek nevezték.”⁷²

Legalábbis egy „ostoba népről” a Biblia is számot ad: Maacha héberül valószínűen „buta, ostoba”.⁷³ Ószövetségi személy-, hely- és nemzetségnév. Dávid korában Enak ivadéka, Talmai volt Gesur királya. Az ő lánya volt Maacha, Dávid egyik felesége (2Szm 3,3; 1 Krón 3,2), Absalom anyja. Absalomot Abisalommal egy személynek kell tekintenünk.⁷⁴ Rechabeám kedvenc feleségét, Abisalom leányát szintén Maachának hívták, ő Abijjának, Júda királyának az anyja (1 Kir 15,2; 2 Krón 11,20-22), Ászá király nagymamája (1 Kir 15,8kk). Azaz Maacha gyermeke, Abijja és unokája Ászá szerepelnek Jézus családfájában (Mát 1,8). Hóman Bálint kutatásai szerint a Gesta Hungarorum – az ősgesztá – Szent László korában, 1091 körül keletkezett. Lászlóhoz, alattvalói közül, minden jel szerint a székely nép állott a legközelebb. A „kegyes király” emléke legmélyebben talán a székelyek tudatvilágában vert gyökeret.

A fiatal magyar államban székely telepek nemcsak Erdélyben, hanem Magyarország déli, nyugati és északi határvidékein, és Bihar megyében, Nagyvárad környékén is voltak. A történészek szerint a székelyek határőri feladatot láttak el. Északnyugaton a Vág vidékét szintén ők őrizték. De a legnagyobb számban valószínűleg Bihar megyében éltek. „A keleti és nyu-

⁷² A magyarok elődeiről és a honfoglalásról. 45. fejelet. *Gondolat*, 1986.

⁷³ HAAG: *Maacha* c.sz.

⁷⁴ HAAG: *Abisalom* c.sz.

gati végekre egyaránt kiterjedt Szent László figyelme; Nagyváradon székesegyházat, a Nyitra vármegyei Koloson pedig a Boldogságos Szűz tiszteletére monostort alapított és azt javadalmakkal látta el.”⁷⁵ (A Pannonhalmi Apátság wagi birtoka, a mai Deáki község szintén az ő uralkodásának idején indulhatott komolyabb fejlődésnek. A király 1090 körüli oklevelében említi a falut, mely Vágsellyétől három kilométerre délnyugati irányban húzódik. Megjegyzi, hogy az apátságnak a wagi birtokon jó gyümölcsöse van. II. Paschalis pápa 1103. évi bullájában pedig már számba veszi a működő, Szűz Mária tiszteletére épített templomot.

A székelyek földrajzi elhelyezkedését és határőri szolgálatukat az ősgeszta még úgy értelmezhetette, hogy általuk Krisztus népe őrzi Magyarországot. Annyi bizonyos, hogy a király a székelyekkel együtt harcolt az élen. A végeken dúló csatározásokat igricek és hegedűsök énekelték meg. A „Civitas Dei” kiváltsága azért juthatott ki nekik, mert a keresztény eszmék – legalábbis az archaikus népi imádságok tanúsága szerint – ténylegesen is közel állhattak hozzájuk, sokkal közelebb, mint a korai Magyarország többi népéhez, s ez a körülmény megkönnyíthette beilleszkedésüket az új társadalmi viszonyok közé.

A Szent László halála utáni komoly politikai változások egyik következménye lehetett, hogy a „Civitas Dei” oldalt a krónikából egyszerűen kivágták. Megmaradt a „Civitas Diaboli”, s a későbbi krónikások ezt a megvágott anyagot használták fel munkájuk során.

⁷⁵ *Püspöki Nagy P.: Piacok és vásárok kezdetei Magyarországon. Madách, 1989. 79. old.*

Kucsora Ibolya: Adalékok a székely szó eredetéhez

„Az Úristen kertet telepített az Édenben, keleten és oda helyezte az embert, akit teremtett. És az Úristen a földből mindenféle fát sarjasztott, ami tekintetre szép, és táplálkozásra alkalmas; aztán kisarjasztotta az élet fáját a kert közepén, meg a jó és a rossz tudásnak a fáját. Egy Édenben eredő folyó öntözte a kertet, s ott négy ágra szakadt” (Ter 2,8).

A ‘mindenféle fa’ közül a teremtetéstörténet csak egyetlen fát említ név szerint is, éspedig a fügefát. A füge görög neve *szüke*, vadfügefa latinul *figus sycomorus*. ‘El’ a Bibliában Isten egyik neve. Eszerint *sicel* annyi, mint a fügében megbúvó teremtvő isteni életerő.

„... Paradicsom alatt az Egyházat értjük, amiként erről az Énekek Énekében is olvasunk, a Paradicsom négy folyója a négy evangéliumot, a gyümölcsfák a szenteket, a gyümölcsek az ő cselekedeteiket, az élet fája a szentek Szentjét, tehát Krisztust, a jó és a gonosz tudás fája az akarat saját elhatározását jelenti” (Szent Ágoston, Isten Városa 13. könyv, XXI. fejezet).

A szentség a bűn, a sötétség, a sátán világából való kiszakadást jelenti (ApCsel 26,18; Kol 1,13), úgyhogy a szentek = keresztények arra kapnak meghívást, hogy részesei legyenek a szentek = üdvözültek örökségének (Ef 1,18; Kol 1,12; 2Tesz 2,14; 1Pét 1,15).⁷⁶

A fentieket a ‘*siceli*’ szóba behelyettesítve, majd a paradicsomi képbe visszaültetve, kapjuk meg a szó értelmét: *siceli* = keresztények; akik Krisztus életet adó erejéből, az Evangélium tanítása szerint az Egyház közösségében élnek. Szent Ágoston, más néven Aurelius Augustinus (354–430) szerepe és irodalmi hagyatéka alapján még a keresztény ókorhoz tartozik.

Theodosius 380-ban elrendelte, hogy a Római Birodalom minden alattvalója Szent Péter hitét köteles követni.⁷⁷ Azaz keresztények *siceli* szóval való jelölése lehet ennek a kornak a sajátja.

Szent Ágoston műve, a *De Civitate Dei* (Isten városa) első kísérlet a történelem mélyebb megértésére. Az ő fölfogásában az emberek két nagy csoportra oszlanak, az ember és Isten szerint élők csoportjára. Ezeket átvitt értelemben két városnak nevezi. Isten városának polgárai azok, akik Ádámban ugyan meghalnak, – de a Set-Énoch-Noé-Ábrahám-Melkhisedek (utóbbi jeruzsálemi pogány papkirály) vonalon – Jézusban életre kelnek. Ellentétben velük a földi város lakói örök büntetésre vannak ítélve. Isten Városa földi vándorlásában minden népből szólítja polgárait, és minden népből gyűjti zarándokközösségét. A földi Jeruzsálem a mennyei Jeruzsálem, vagyis Isten városának előképül szolgál.

Jeruzsálem a Seregek Urának irányítása alatt áll (Zsid 12,22 ; Zak 8,3 -8,9).

Szent Ágoston Ábrahám Kánaánba való költözésének elemzése során írja: „...megáldotta őt a magasságos Isten papja, Melkhisedek is” (Ter.14,8 – 18). Sok fontos dolgot foglalt írásba ő róla a Zsidókhoz írt levél szerzője, akit többen Pál apostollal azonosítanak, némelyek pedig tagadják, hogy ő lenne a szerzője. Ugyanis itt jelenik meg először az az áldozat, amelyet most a keresztények az egész földkerekségen bemutatnak, és itt teljesedett be az, amit ezen esemény után sokkal később mondott a testben még később eljövendő Krisztusra vonatkoztatva: „Pap vagy te mindörökké, Melkhisedek rendje szerint (Zsolt.109,4).” Nem Áron rendje szerint, mert annak a papi rendnek meg kellett szűnnie.⁷⁸

⁷⁶ HAAG: *Szent c.sz.*

⁷⁷ Gecse G.: *Vallástörténet 101. o. (Kossuth kiadó)*

⁷⁸ Szent Ágoston: *Isten Városáról – XXII. fejezet (Kairosz Kiadó Bp. 2006)*

Minderre lényegyet kifejező tömörséggel a *sicel* szó „el” szóvége utal: „El” Isten egyik neveként a kánaáni mitológiából került át az Ószövetségbe.⁷⁹ A dogma átütő ereje valóságos csoda: a székelyek esetében pl. hiába jelenik meg írott forrásokban a szó téves „siculi” átírásban, a nép az „el” szócskát önnön nevében századokon át a legnagyobb tisztaságban őrzi. És amióta *sicelekké* lettek, azóta zengik Csaba királyfi nevét. El-t Kánaánban az ‘idők királya’ címmel illetik, Egyiptomban Kronosz megfelelőjét Sibunak hívták, és a hetes szám jele az emberfej volt. A Csaba királyfi szókapcsolatban a ‘Csaba’ szó ember szóval való behelyettesítése után az ‘Ember Király fia’ összetételt kapjuk. Azt a gondolatot, hogy Isten király, Izrael Kánaántól vette át. A Sabaot, Cebaot (héber seba’ot) a judaista és a keresztény hagyományban Isten egyik neve, a bibliai prófétai könyvekben a ‘Seregek Ura’ összetételben fordul elő. „A sereg, cábá, jelenti a földi hadsereget, de a ‘mennyei sereg’ szókapcsolat jelenti a csillagokat, a mögöttük álló isteni erőket és az angyalokat. Ő népének védője, a földi, katonai erők fölött álló hatalom, tehát végső soron a történelem irányítója, másrészt a mennyei seregek fölött álló univerzális hatalom” (Zsolt. 89,6-9; Róm 9,29; Jak 5,4). Isten városa az ő irányítása alatt áll. „Szent, szent, szent a Seregek Ura, dicsősége betölti a mennyet és a földet”(Iz 6,3). Végre ráismerünk? Csaba királyfi a Seregek Ura, Sabaot, Cebaot fia: az Úr Jézus Krisztus – és senki más.

A korabeli időkben a keresztényeket *siceliként* is, szentekként is nevezhették. Mindkét kifejezés alkalmazására találunk példát. Érthető, hogy a több nyelvű, nagy kiterjedésű birodalom területén a megkeresztelt népek az alapszót a saját nyelvükhöz igazították.

A mai Eire, Írország, melyet korábban Zöld Szigetnek neveztek, a kereszténység történetébe a Szentek Szigete megtisztelő elnevezéssel vonult be. Az írek megtérítése Szent Patrick (kb. 390-461) nevéhez fűződik.⁸⁰

A mai Skócia régi neve Kaledónia. Az ország belsejében laktak a kelta kaledónok, kik később két törzsre: a piktek és skótok törzsére különültek. A kereszténység első magvait 412-től kezdi köztük hintegetni Ninian brit püspök.⁸¹ Talán van összefüggés, talán nincs, mindenestre a *scot* v. *scott* szóból az *sc*-szótó könnyen leválasztható. A szótó jelenthetné akár a paradicsomi fának a gyümölcsét is, de az „el” hiánya miatt inkább a *sacer*, latinul szent értelmű szót rejtheti. E szavak a következő logika alapján kapcsolódhatnak: füge (gör.): *szüke* (formájával, számtalan magjával a férfi nemi szervnek a jelképe),⁸² *iszkhüsz* (gör.): teljesítő képesség, mozgásba hozó erő, mozgásba hozó képesség,⁸³ innét lehet a latin *Sacer*, ami egészen pontosan isteni erő megnyilvánulást jelent.⁸⁴

A szláv népnévnek az alapját általában a tudósok a *sclav* szóban vélik felismerni, amit sokan a szolga értelmű szóra fordítanak. A székelyeket írott források a latin ‘siculi’ szóval illetik, s vannak, akik ezt a szót a szláv szikra, megint mások a szintén szláv eredetű sarló értelmű szóra vezetik vissza. A Biblia szerint az erő Isten létének és tevékenységének az ismertetője.⁸⁵ Ezért Szent minden, ami az isteni szférához tartozik,⁸⁶ pl. isteni a szikra, de a bölcsesség is. Az Emberfiának az eszköze a sarló (Jel 14,14), ugyanebben az értelemben őrzi a szláv *siccle*,

⁷⁹ KBL: *A Seregek Ura c.sz.*

⁸⁰ Dr. Félegyházy: *Az Egyház a korai középkorban - 136. old. (SZIT)*

⁸¹ Dr. Félegyházy: *Az Egyház a korai középkorban - 138. old. (SZIT)*

⁸² Vö.: Jankovics Marcell: *A fa mitológiája* 94-95. old. (Jankovics 1998)

⁸³ KBL: *Erő c.sz.*

⁸⁴ KBL: *Szent c.sz.*

⁸⁵ KBL: *Erő c.sz.*

⁸⁶ KBL: *Szent c.sz.*

de Istenhez tartozik az ősi kés is, ezért az orvosi kés neve minálunk: sziké. Az Isten szolgálja, mely maga az Egyház, már hogyan lenne isteni eredetű: visszakapjuk a *sclav* szolga értelmű szóban; jól látjuk a vizigótoknál,⁸⁷ ahogy ez a szó egyik értelméből a másikba átmegy: a velük kapcsolatban fölmerülő *skalks* szó tényleges szolgát, rabszolgát is jelent, ám éppen a vizigótok keresztényüldözésekről híresek, keresztényeket kényszerítettek rabszolgasorba, mielőtt végül maguk is megtértek. Azaz akkor és ott a keresztény volt a rabszolga...

Klodvig 496 karácsonyán 3000 hívével együtt keresztvíz alá hajtotta a fejét, s ezt követően az egész frank nép a keresztény hitre tért. A frank név vagy az ősgermán 'wrang' (bolyongó), vagy a 'frank' (vitéz) szóból, vagy a 'francae'-nak nevezett fegyverüktől ered.⁸⁸ Klodvig megkeresztelkedése alkalmával hangzott el a következő, Saint-Réminek tulajdonított kijelentés: „Hajtsd le a fejedet büszke sicamber.”

Saint-Rémi a Zsoltárok következő soraival köszönthette az ifjú frank uralkodót:

(Zsolt 85,11) Az igazság és a hűség találkoznak, az igazságosság és a béke csókot vált.

(Zsolt 85,12) A földből kisarjad a hűség, az égből igazságosság tekint le.

(Zsolt 85,13) Igen, az Úr kiárasztja áldását és földünk meghozza termését.

(Zsolt 85,14) Igazságosság jár előtte, és béke a lába nyomában.

A Zsolt 85,11 Szent Rémi ajkán:

Amour et Vérité se rencontrent, Justice et Paix **s'embrassent** (Ps 85,11).

Mert a szent csók az igazi beavatás iniciációs előstádiuma,⁸⁹ a mélyebb krisztusi testvériség kifejezője. Klodvig halála után az idő múlásával azonban a frank Egyház süllyedni kezdett. Az uralkodók igényt formáltak a főpapi székek betöltésére, az új püspökök már nem a régi keresztény tartást és kifinomult erkölcsi-kulturális beidegzettséget magukkal hozó gall-rómaiak közül kerültek ki, aminő volt egy reimsi Remigius, egy mainzi Sidonius, egy metzi Villicus.⁹⁰ A 'szent csók' igazi tartalmát elfelejthették vagy szándékosan írhatták át, így születhetett a sicambrinak nevezett frank törzs, és Sicambria is, mindez a frankok trójai eredetéhez kapcsolva. E legenda a VII. században az un. Friedegar-krónikában tűnik fel először, majd a VIII. vagy a IX. században Ethicus Cosmographiájában. Egyre újabb változatokban, egyre nagyobb és mélyebb félreértéseket eredményezve.

Itt van még a volgai bolgárok *skl* nevű törzsének neve. A szó állítólag írott forrásokban 870 körül jelenik meg először. Eredhet a *sicel* szóból, – mert hiszen miért ne lehettek volna elhurcolt, szolgasorba kényszerített keresztények? – de emellett más megoldás is elképzelhető. Elterjedt hagyomány szerint a paradicsomi élet fáján a lélekmadár ül;⁹¹ mindezt a *sicel* – *sokol* ősi szópár fejezheti ki. A kolot szkíta szó görögösítve. Általános nevükön a szkíták önmagukat nevezték így.⁹² A szóvéget elhagyva a „sokol” sólyom értelmű szláv szóhoz jutunk. Hogy lehetséges ez? Teológiai értelemben a sátán is Isten hatalmas teremtménye, azaz ő is az isteni szférához tartozik. De ezt nehogy esetleg a szkíta múltjukra büszke magyarok félreértsék, tegyük hozzá, hogy a születés és a halál beindulása teológiai oldalról nézve a sátán műve, így kapcsolódik a lélekmadár a sátánhoz.

⁸⁷ Erdély története: I. köt. vö.: 123-130 – Akadémiai Bp. 1988

⁸⁸ Dr. Félegyházy: Egyház a korai középkorban – 126. old.

⁸⁹ Regula ösvényén: II. – 32-41. old. Bencés Kiadó, Pannonhalma 2002

⁹⁰ Vö.: Dr. Félegyházy: Egyház a korai középkorban – 250-252. old.

⁹¹ Vö.: Jelképtár: Fa c.sz., Helikon 2000

⁹² Prof. Dr. Blaskovics József, Csc.: A magyarok története 362.